2024

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმა

საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების პროექტები

მომზადებულია შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“-ს მიერ
7/24/2024

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმა

დამკვეთი: *დაცული ტერიტორიების სააგენტო*

ფინანსური მხარდაჭერა: *შვედეთის მთავრობა*

შემსრულებელი: *შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“*

პროექტი: *„გადავარჩინოთ ბუნება- საქართველო“*

თბილისი, 2024

ტერმინთა განმარტება

ადმინისტრაცია - ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია

სააგენტო - სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“

სამინისტრო - გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

კოდექსი - ნარჩენების მართვის კოდექსი

ნარჩენების მართვა - ეროვნული პარკის ფარგლებში ნარჩენების შეგროვება, დროებითი შენახვა, წინასწარი დამუშავება, ტრანსპორტირება, აღდგენა და განთავსება

ნარჩენების გამოტანა - ნარჩენების გამოტანა დაცული ტერიტორიების საზღვრებიდან შეგროვების უბანზე, მუნიციპალურ კონტეინერებში ან საბოლოო დამშავების ადგილებზე

ნარჩენების დამუშავება - ნარჩენების აღდგენა ან განთავსება

ნარჩენების აღდგენა - კოდექსის I დანართით გათვალისწინებული ოპერაციები

ნარჩენების განთავსება - კოდექსის II დანართით გათვალისწინებული ოპერაციები

ნარჩენების ტრანსპორტირება - ნარჩენების გადატანა შეგროვების ადგილებიდან დამუშავების უბნებამდე

კონტრაქტორი - ტენდერის გზით გამოვლენილი კომპანია, რომელიც აწარმოებს რაიმე სახის განახლების ან სარეაბილიტაციო სამუშაოებს დაცული ტერიტორიების ფარგლებში. ან კომპანია, რომელიც უზრუნველყოფს ნარჩენების ტრანსპორტირება-განთავსებას

ინვესტორი - კომპანია, რომელიც გეგმავს დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ეკოტურისტული სერვისების განვითარებას

მოიჯარე - კომპანია, რომელიც უზრუნველყოფს დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ეკოტურისტული სერვისების ოპერირებას

სარჩევი

1 შესავალი 5

2 ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები 6

3 დაინტერესებული მხარეები და მათთან კომუნიკაცია 9

4 ნარჩენების მართვის გეგმის მიზანი და ამოცანები 14

5 ინსტიტუციონალური და სამართლებრივი ბაზა 14

6 არსებული სიტუაციის ანალიზი 15

6.1 ნარჩენების წარმოქმნის წყაროები და შემადგენლობა 15

6.2 ნარჩენების წარმოქმნა სეზონურ ჭრილში 20

6.3 ნარჩენების მართვის მოქმედი პრაქტიკა 20

6.3.1 კომპეტენციები ნარჩენების მართვის პროცესში 20

6.3.2 დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა 21

6.3.3 ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელი პირები 24

6.3.4 კონტრაქტორები ნარჩენების მართვის სფეროში 24

6.3.5 ნარჩენების შეგროვების და მართვის მოქმედი პრაქტიკა 24

6.4 არსებული პრობლემები და გამოწვევები 27

6.4.1 ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციები 28

7 საპროგნოზო მაჩვენებლები 30

7.1 მომსახურე პერსონალის ზრდის პროგნოზი 30

7.2 ტურისტული ნაკადების ზრდის პროგნოზი 30

7.3 ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და ატრაქციების განვითარების პერსპექტივები 30

7.4 ნარჩენების საპროგნოზო მაჩვენებლები 31

8 ნარჩენების მართვის ალტერნატივების ანალიზი 36

8.1 ნარჩენების შემცირების ალტერნატივები 36

8.2 ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის ალტერნატივები 36

8.3 ნარჩენების წინასწარი დამუშავების ალტერნატივები 37

8.4 ნარჩენების აღდგენის ალტერნატივები 38

8.5 ნარჩენების დროებითი შენახვის ალტერნატივები 39

8.6 ნარჩენების ტრანსპორტირების ალტერნატივები 39

8.7 ფერმერების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ალტერნატივები 40

9 ნარჩენების მართვის დაგეგმვა 41

9.1 ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებები 41

9.2 ნარჩენების შეგროვება და სეპარირების მეთოდები 41

9.2.1 I ეტაპი 42

9.2.2 II ეტაპი 44

9.2.3 III ეტაპი 44

9.2.4 მოთხოვნები ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის პროცესში 44

9.3 ნარჩენების ტრანსპორტირების პირობები 45

9.4 ნარჩენების საბოლოო განთავსება ან აღდგენა 46

9.5 მოთხოვნები კონტეინერების შერჩევასა და განთავსებასთან დაკავშირებით 49

9.6 საინფორმაციო ნიშნები 50

9.7 კომპოსტირება 53

9.8 ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლების პროგრამები 54

9.9 მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობა ნარჩენების მართვის პროცესში 55

9.10 ადამიანური და ტექნიკური რესურსი 56

10 ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმა 57

11 ნარჩენების მართვის სისტემის მონიტორინგი და ანგარიშგება 66

12 ძირითადი რეკომენდაციები 66

13 დანართები 68

1 შესავალი

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების (ვაშლოვანის ეროვნული პარკი, ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალი, არწივის ხეობის, ალაზნის ჭალის („კაკლის ყურე“) და ტახტი-თეფას ტალახის ვულკანების ბუნების ძეგლები) ნარჩენების მართვის გეგმას. დოკუმენტი შემუშავებულია საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების პროექტის ფარგლებში. აღნიშნული პროექტის განმახორციელებელ ორგანოს წარმოადგენს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო და მისი მმართველობის სფეროში მოქმედი სხვადასხვა საჯარო სამართლის იურიდიული პირები, მათ შორის, სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“. პროექტი ხორციელდება შვედეთის მთავრობის დაფინანსებით.

პროექტის მიზანია დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმების, გენერალური გეგმების, წყლის რესურსების მართვის გეგმების და ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება, განახლება და დახვეწა, აღნიშნული დაცული ტერიტორიების მიმდებარე თემებში მცხოვრები მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება.

სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთვის“, როგორც ქვეყნის მასშტაბით არსებული დაცული ტერიტორიების მართვაზე პასუხისმგებელი უწყებისათვის, მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს დაცულ ტერიტორიებზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვა. დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებული ბიომრავალფეროვნების, ნიადაგისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და შენარჩუნებისთვის მნიშვნელოვანია ნარჩენების მდგრადი მართვის ინტეგრირებული და ეფექტიანი სისტემის დანერგვა.

წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმა შემუშავებულია საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 1 აპრილის N160 დადგენილებით დამტკიცებული ნარჩენების მართვის 2022 – 2026 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული 2.1.2 აქტივობის შესრულების მიზნით, რაც გულისხმობს 2024 IV კვარტლამდე დონორთა დახმარებით საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავებას.

გეგმა შემუშავებულია საქართველოს კანონის - „ნარჩენების მართვის კოდექსით“ მოთხოვნილი ნარჩენების მართვის პრინციპების და ვალდებულებების გათვალისწინებით. კოდექსის მიხედვით ნარჩენების მართვა უნდა განხორციელდეს გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შექმნის გარეშე, კერძოდ, ისე, რომ ნარჩენების მართვამ:

- საფრთხე არ შეუქმნას წყალს, ჰაერს, ნიადაგს, ფლორას და ფაუნას;
- არ გამოიწვიოს ზიანი ხმაურითა და სუნით;
- არ მოახდინოს უარყოფითი გავლენა ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე, განსაკუთრებით – დაცულ ტერიტორიებზე და კულტურულ მემკვიდრეობაზე.

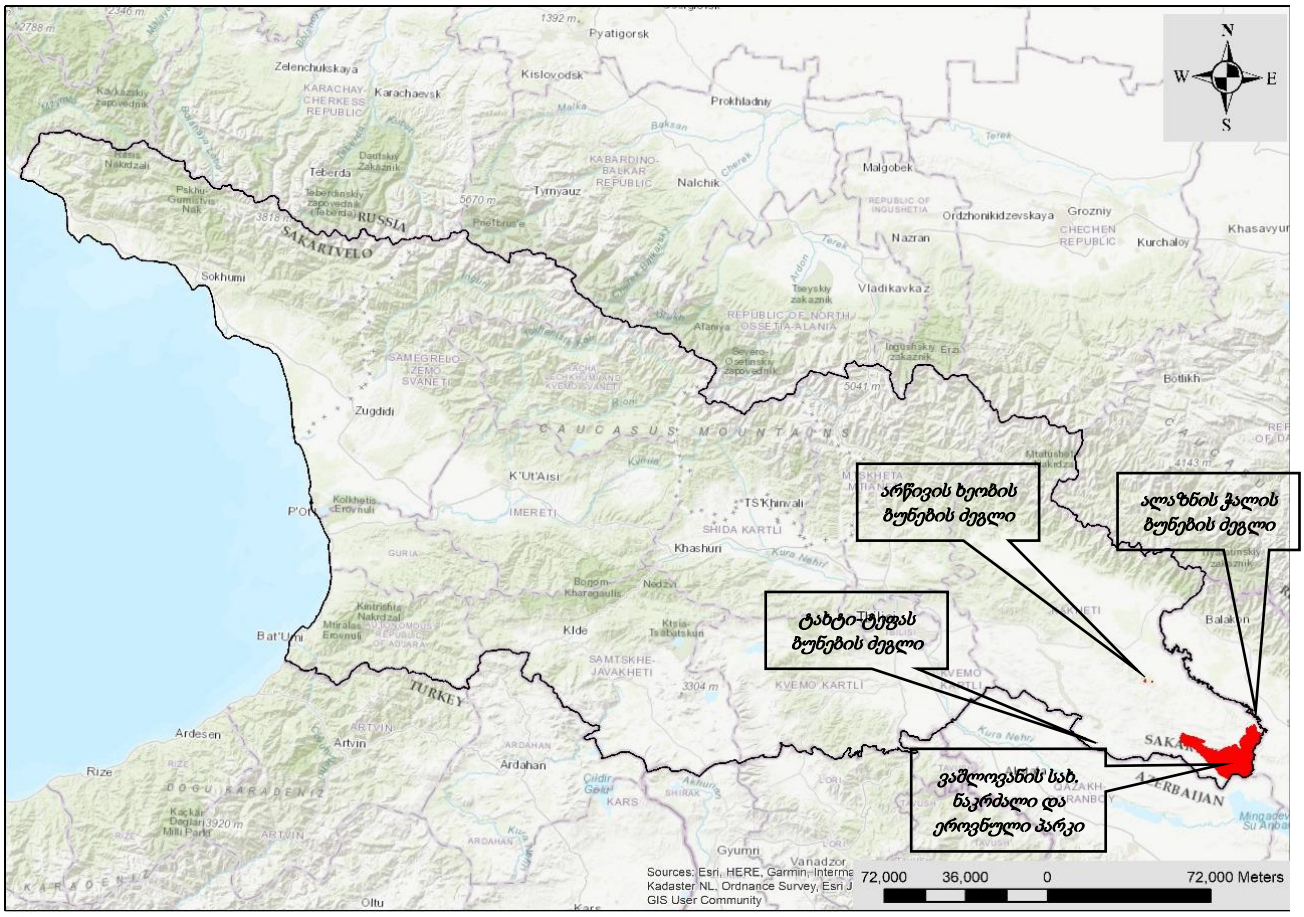
წინამდებარე დოკუმენტი ასევე ითვალისწინებს საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 1 აპრილის N160 დადგენილებით დამტკიცებული „საქართველოს ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიით“ განსაზღვრულ მიმართულებებს სხვადასხვა ტიპის ნარჩენების მართვის შესაძლებლობებთან დაკავშირებით.

2 ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები მდებარეობს საქართველოს უკიდურეს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში, ზღ.დ.-დან 100-900 მ-ის სიმაღლეზე. იგი გაშლილია ჩრდილოეთიდან გომბორის მთების გაგრძელებაზე მდებარე ყაშების ფერდობებსა და სამხრეთით იორის პლატოს შორის არსებულ ქვაბულზე. სულ, ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფართობია 35292 ჰა. ვაშლოვანის ნაკრძალი (9 962 ჰა) და ეროვნული პარკი (25 021 ჰა) წარმოადგენენ ერთმანეთის მომიჯნავე ტერიტორიებს, რომელთა აღმოსავლეთი საზღვარი გამოყოფილია მდინარე ალაზნით, რომელიც ამავდროულად წარმოადგენს აზერბაიჯანთან სახელმწიფო საზღვარს. ბუნების ორი ძეგლი არწივის ხეობა (98 ჰა) და ტახტი ტეფა (10 ჰა) ნაკრძალისა და ეროვნული პარკისაგან საკმაოდ დაშორებულია. ალაზნის ჭალის ბუნების ძეგლი (201ჰა) კი შედარებით ახლოს არის ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალთან და ეროვნულ პარკთან.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მდებარეობა ნაჩვენებია ნახაზზე 2.1.

ნახაზი 2.1. ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტერიტორიების ადგილმდებარეობა

ვაშლოვანის ეროვნული პარკის საზრვრებში გამოყოფილია შემდეგი ფუნქციონალური ზონები:

- მკაცრი დაცვის ზონის ფართობია - 1899,3 ჰა;
- აღდგენის ზონა - 92,93 ჰა;
- ტრადიციული გამოყენების ზონა - 16707,48 ჰა;
- ვიზიტორთა ზონა - 132,72 ჰა;
- ადმინისტრაციული ზონა - 4,34 ჰა;
- მართვადი დაცვის ზონა - 6195,6 ჰა.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების საერთაშორისო აღიარებები:

- ევროპული დიპლომის მფლობელი 2015 წლიდან;
- ზურმუხტის ეკოლოგიური ქსელის წევრი საიტი;

- 2022 წელს საქართველოში პირველად დაარსდა დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი რომელიც აღიარებულ იქნა UNSECO-ს „ადამიანი და ბიოსფეროს“ პროგრამის 34-ე სხდომის ფარგლებში.

ვაშლოვანის ნაკრძალი 1935 წელს დაარსდა, 2003 წლიდან კი ნაკრძალის, ეროვნული პარკისა და ბუნების ძეგლების ერთიანი კომპლექსი ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებში გაერთიანდა. ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნის მიზანია - ბუნებრივი პროცესების, დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული უნიკალური ბიომრავალფეროვნების, არიდული ტყის, ალაზნის ჭალების, მთისწინა ფართოფოთლოვანი ტყის, სტეპებისა და აქ გავრცელებული იშვიათი და საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების, ისტორიული და კულტურული ძეგლების დაცვა, აღდგენა და მონიტორინგი.

ეროვნული პარკის ადმინისტრაციული და ვიზიტორთა ცენტრი მდებარეობს ქ. დედოფლისწყაროში, ბარათაშვილის ქ. N5-ში. ადმინისტრაციულ კორპუსში ვიზიტორებს საშუალება აქვთ დაათვალიერონ საექსპოზიციო და საპრეზენტაციო დარბაზი, გაეცნონ ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების თავისებურებებს, მომსახურების ტარიფებს, უსაფრთხოების წესებს და არსებული ტურისტული მარშრუტებიდან შეარჩიონ მათთვის სასურველი ვარიანტი.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტურისტული მარშრუტების ქსელი ერთი და მრავალდღიანი ლაშქრობების ფართო არჩევანს იძლევა. ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე 8 ტურისტული ბილიკია:

- არწივის ხეობა - 7–8 კმ, 1 დღე, საფეხმავლო მარშრუტი, საშუალო სირთულის;
- პანტიშარა- დათვისხევი - 120 კმ, 1 დღე, სამანქანო - ინტეგრირებული საფეხმავლოსთან, საშუალო სირთულის;
- ტახტი - თეფას ტალახის ვულკანები - 110 კმ, 1 დღე, სამანქანო, საშუალო სირთულის;
- კაკლისყურე - ალაზნის ჭალა - 150 კმ, 1 დღე, სამანქანო, საშუალო სირთულის;
- მიჯნისყურე - შავი მთა - 220 კმ, 2 დღე, სამანქანო, ინტეგრირებული საფეხმავლოსთან, რთული;
- მიჯნისყურე სპორტული თევზაობა - 160 კმ, 2 დღე, სამანქანო, რთული;
- ბუღა მოედანი - შავი მთა - 200 კმ, 2 დღე, სამანქანო - ინტეგრირებული საფეხმავლოსთან, საშუალო სირთულის

ბილიკები მარკირებული და კეთილმოწყობილია. ბილიკების გასწვრივ მოწყობილია ბუნგალოები, საპიკნიკე და საკემპინგე ადგილები, გამოყოფილია ადგილები ცეცხლის დასანთებად; მოწყობილია გადასახედები. ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მონახულების დროს ვიზიტორებს ეძლევათ საშუალება განახორციელონ შემდეგი სახის ტურები: სალაშქრო, გეოლოგიური, ველო, ფოტო, კულტურული, ისტორიული ბოტანიკური, საცხენოსნო და საგანმანათლებლო.

ეკოტურისტული სერვისებიდან აღსანიშნავია:

- 7 საპიკნიკე ადგილი (დათვის ხევი, ვაშლოვანი, ცენტრალური ბუნგალოები, მიჯნისყურე, ტახისწყალი, შავი მთა, კაკლის ყურე) საპიკნიკე მაგიდებით, ცეცხლის დასანთები ადგილებით, ტუალეტებით და სანაგვე ურნებით;
- 16 თავშესაფარი (ბუნგალო), რომელიც მდებარეობს სამ სხვადასხვა ადგილას (ნათლისწყლის ხეობაში 9 ცენტრალური ბუნგალო, მიჯნისყურის ჭალაში – 6 ბუნგალო, კაკლისყურეში – 1 ბუნგალო);
- 4 საკემპინგო ადგილი (ვაშლოვანი, შავი მთა, მიჯნისყურე, კაკლის ყურე), თითოეული განკუთვნილი 20 ადამიანისათვის და ცეცხლის დასანთები ადგილით, ტუალეტითა და სანაგვე ურნებით;
- 3 მოწყობილი გადასახედი ადგილი (გადასახედი ვაშლოვანში, უსახელოს გადასახედი და შავი მთის გადასახედი);

- 3 ძირითადი სამანქანე გზა ულამაზესი ხედებით.

ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორებს შემდეგი აქვივობების შესაძლებლობა აქვთ:

- სათავგდასავლო ლაშქრობება;
- ფრინველებზე დაკვირვება;
- საავტომობილო ტურები;
- ინტეგრირებული ტურები - (სამანქანე და საფეხმავლო ტურები ერთად);
- ველურ ბუნებაში ხატვა;
- ფოტო და ვიდეო სესიები;
- სპორტული თევზაობა;

ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მთელი წლის განმავლობაში იღებს ვიზიტორებს. ტურისტულად აქტიური სეზონი აპრილიდან-ოქტომბრამდე გრძელდება, თუმცა აღსანიშნავია, რომ ზაფხულში ჰაერის ტემპერატურა 40^0C აღწევს და ვიზიტორთა ნაკადებიც მცირდება. ტურისტული თვალსაზრისით ყველაზე აქტიური თვეებია აპრილი, მაისი, ივნისი, სექტემბერი, ოქტომბერი. 2023 წელს ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებს ესტუმრა 5924 ვიზიტორი, რაც 2022 წლის მონაცემებთან შედარებით (3900 ვიზიტორი) 52% - ით არის გაზრდილი. თუმცა აღსანიშნავია, რომ 2018-2019 წწ. პანდემიის დაწყებამდე ვაშლოვანის ვიზიტორთა რიცხვი 12404 და 10511 ადამიანს შეადგენდა.

3 დაინტერესებული მხარეები და მათთან კომუნიკაცია

წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში იდენტიფიცირებულია შემდეგი დაინტერესებული მხარეები:

- სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“;
- ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია;
- დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მერია;
- გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტი;
- გარემოს ზედამხედველობის სამსახური;
- ვიზიტორები;
- ტურისტული კომპანიები;
- სახიფათო ნარჩენების მართვაზე ნებართვის მქონე კომპანიები;
- ნარჩენების გადამამუშავებელი კომპანიები;
- დაცული ტერიტორიის საზღვრებთან მიმდებარე დასახლებების მოსახლეობა;
- ადგილობრივი ბიზნესის წარმომადგენლები;
- ფერმერები და სხვა სასოფლო-სამეურნეო საქმნიანობის განმახორციელებელი პირები;
- შპს „გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“;
- არასამთავრობო სექტორი.

წინამდებარე დოკუმენტის შემუშავების პროცესში მომზადდა დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა. აღნიშნული გეგმის მიხედვით უზრუნველყოფილი იქნება დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა დოკუმენტის შემუშავების სხვადასხვა ეტაპზე. წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმის საჯარო განხილვის პროცესში გათვალისწინებული იქნება დაინტერესებული მხარეების მოსაზრებები. მათი შენიშვნები და წინადადებები ასახული იქნება დოკუმენტის საბოლოო ვერსიაში. დოკუმენტის შემუშავების პროცესში დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის პროცესი ნაჩვენებია ცხრილში 3.1.

დოკუმენტის მომზადების საწყის ეტაპზე შეხვედრები გაიმართა ადმინისტრაციასთან და განხორციელდა საველე გასვლები. მოგროვდა ინფორმაცია ნარჩენების ნართვის არსებული პრაქტიკის, ნარჩენებით დაბინძურების მხრივ მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების შესახებ. ადმინისტრაციისგან მიღებული იქნა ინფორმაცია არსებული გამოწვევების შესახებ. საწყის ეტაპზე ადმინისტრაციასთან შეხვედრების ამსახველი სურათები მოცემულია ქვემოთ.

სურათები 3.1. დოკუმენტის მომზადების საწყის ეტაპზე ადმინისტრაციასდთან შეხვედრები

2024 წლის 13 ივნისს სამუშაო შეხვედრა გაიმართა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის თანამშრომლებთან. შეხვედრას ასევე ესწრებოდა სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“-ს და დოკუმენტის შემმუშავებელი კომპანიის წარმომადგენლები. შეხვედრის პროცესში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის თანამშრომლების მხრიდან დოკუმენტის სტრუქტურასა და შინაარსთან დაკავშირებით გამოითქვა გარკვეული შენიშვნები. შენიშვნების შინაარსი და მათი პასუხები ასახულია დანართში 1 წარმოდგენილ შენიშვნებზე რეაგირების ერთიან ცხრილში.

უახლოეს მომავალში დაგეგმილია სამუშაო შეხვედრის ჩატარება დოკუმენტის წინასწარი ვერსიის განხილვის, მასთან დაკავშირებული შენიშვნების და წინადადებების მიღების მიზნით. დოკუმენტის საბოლოო ვერსიაში ასახული იქნება სამუშაო შეხვედრის პროცესში დაინტერესებული მხარეების მხრიდან გამოთქმული შენიშვნები და წინადადებები.

ცხრილი 3.1. დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის გეგმა

No	სახელი და გვარი	საკონტაქტო ინფორმაცია	დაინტერესებული მხარე	ინტერესის და გავლენის სფერო	ჩართულობის მიზანი /სტრატეგია	დაინტერესებულ მხარეებთან კომუნიკაციის დრო და სიხშირე	პასუხისმგებელი პირი პროექტის განმახორციელებე-ლი ორგანოდან
1	ნატა სულთანიშვილი	595 999 908 sultanishvilinato@gmail.com	სსიპ "დაცული ტერიტორიების სააგენტო"-ს დაგეგმვისა და განვითარების სამსახურის უფროსი	პირდაპირი ინტერესი დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში ნარჩენების მართვის მაღალი სტანდარტის პრინციპების დანერგვა	დოკუმენტის დაცული ტერიტორიების საკონსერვაციო პრინციპებთან შესაბამისობის კონტროლი	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
2.	მერაბ ფიროსმანიშვილი	577 101 850 m.pirosmanishvili@yahoo.com	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის დირექტორი	პირდაპირი ინტერესი დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში ნარჩენების მართვის მაღალი სტანდარტის პრინციპების დანერგვის; ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება; საკუთარი რესურსების ეფექტიანი გამოყენება	დოკუმენტის დაცული ტერიტორიების საკონსერვაციო პრინციპებთან შესაბამისობის კონტროლი	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
3.	ნინო სეთურიძე	577 101 849 nseturidze13@gmail.com	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ვიზიტორთა მომსახურების სპეციალისტი	პირდაპირი ინტერესი დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში ნარჩენების მართვის მაღალი სტანდარტის პრინციპების დანერგვის; ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება; საკუთარი რესურსების ეფექტიანი გამოყენება	დოკუმენტის დაცული ტერიტორიების საკონსერვაციო პრინციპებთან შესაბამისობის კონტროლი	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

4	მალხაზ მერაბიშვილი	598 33 11 02 malxaz.merabishvili76@gmail.com	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მერის მოადგილე	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ნარჩენების ეფექტიანი მართვა	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების ეფექტიანი მართვა	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
5	ხათუნა ქოქუაშვილი	599 31 06 91 khatunakokuashvili@yahoo.com	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მერიის 1-ლი კატეგორიის უფროსი სპეციალისტი ადმ. საკითხებში	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ნარჩენების ეფექტიანი მართვა	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების ეფექტიანი მართვა	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
6	თამარ გოგილაშვილი	591 88 62 55 ta.gogilashvili@gmail.com	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მერიის 1-ლი კატეგორიის უფროსი სპეციალისტი ადმ. ერთეულებში მერის წარმომადგენლებთან ურთიერთობის საკითხებში	ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების ეფექტიანი მართვა	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
7	-	-	სასაზღვრო პოლიციის N4 სამმართველო	ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება	ნარჩენების უსისტემო გავრცელების თვალსაზრისით დაცული ტერიტორიის ფარგლებში კონტროლის ხელშეწყობა	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

8	მანანა ყატაშვილი	599 572842 ngo.dedoplitskaro@gmail.com	დედოფლისწყაროს ტურიზმის განვითარების ასოციაცია	დაცული ტერიტორიების პოპულარიზაცია	ეკოტურისტული ლოკაციებზე ნარჩენების მართვის პროცესის გაუმჯობესება და დაბინძურების პრევენცია	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
9.	ამირან კოდიაშვილი	599313957 amiran.kodiashvili@gmail.com	GIZ-is da “ვაშლოვანის დაცული ტეიტორიების მეგობართა ასოციაცია“	მმართველი ორგანოების პერსონალის და მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება	დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის პერსონალის და ვიზიტორების ცნობიერების ამაღლება	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

4 ნარჩენების მართვის გეგმის მიზანი და ამოცანები

ნარჩენების მართვის გეგმის მთავარი მიზანია ნარჩენების მდგრადი მართვის ინტეგრირებული და ეფექტიანი სისტემის დანერგვა, ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე არსებული ბიომრავალფეროვნების, ნიადაგისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად დასახულია შემდეგი ამოცანების გადაჭრა:

- დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების მართვის ისეთი მექანიზმის დანერგვა, რომელიც უზრუნველყოფს დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების წარმოქმნის შემცირებას, მათ უსაფრთხოდ შეგროვებასა და საბოლოო განთავსებას;
- დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების მართვის პროცესის შესაბამისობაში მოყვანა ეროვნულ და საერთაშორისო რეგულაციებთან, ასევე ადგილობრივ დონეზე მოქმედ სახელმძღვანელო დოკუმენტებთან (მათ შორის მუნიციპალიტეტების ნარჩენების მართვის გეგმებთან და სხვა);
- ეფექტიანი კომუნიკაციის გზით ვიზიტორების და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება.

ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმის იმპლემენტაციასა და დაცულ ტერიტორიაზე დაგეგმილი და განხორციელებული ღონისძიებების/აქტივობების შესაბამისობას აღნიშნულ გეგმასთან უზრუნველყოფს ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია. გეგმის მოქმედების ოპტიმალურ პერიოდად მიჩნეულია 5 წელი. ამ პერიოდის გასვლის შემდგომ ქვეყანაში ახალი მოთხოვნებისა და რეგულაციების შემოტანასთან ერთად შესაძლებელია საჭირო გახდეს გეგმის განახლება.

5 ინსტიტუციონალური და სამართლებრივი ბაზა

ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული ეროვნული სამართლებრივი დოკუმენტები მოცემულია ცხრილში 5.1. დოკუმენტის შემუშავების პროცესში ასევე გათვალისწინებულია ევროკავშირის ნარჩენების მართვის ჩარჩო-დირექტივა 2008/98/EC (19.11.2008 წ).

ცხრილი 5.1. ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული სამართლებრივი დოკუმენტები

მიღების/დამტკიცების წელი	კანონის/ნორმატიული დოკუმენტის დასახელება	სარეგისტრაციო კოდი
1996	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ.“	360.050.000.05.001.000.127
2003	საქართველოს კანონი „თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“	360.050.000.05.001.001.233
2007	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სტატუსის შესახებ.“	360.050.000.05.001.003.060
1996	საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ.“	360.000.000.05.001.000.184
2014	საქართველოს კანონი „ნარჩენების მართვის კოდექსი.“	360160000.05.001.017608
2014	საქართველოს მთავრობის №18 დადგენილება - ტექნიკური რეგლამენტის - ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების თაობაზე	300160070.10.003.017596
2015	საქართველოს მთავრობის №426 დადგენილება „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“	300230000.10.003.018812
2016	საქართველოს მთავრობის №144 დადგენილება „ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, წინასწარი დამუშავებისა და დროებითი შენახვის რეგისტრაციის წესისა და პირობების შესახებ“	360160000.10.003.019209

2016	საქართველოს მთავრობის №159 დადგენილება - ტექნიკური რეგლამენტი „მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების წესის შესახებ“.	300160070.10.003.019224
2016	საქართველოს მთავრობის №160 დადგენილება. ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ	360160000.10.003.019225
2020	საქართველოს მთავრობის №416 დადგენილება - „ტექნიკური რეგლამენტების: „ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „მარიამჯვრის სახელმწიფო ნაკრძალის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ყაზბეგის ეროვნული პარკის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „გარდაბნის აღკვეთილის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ჭაჭუნის აღკვეთილის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ყორულის აღკვეთილის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ივრის აღკვეთილის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „სამეგრელოს ბუნების ძეგლების კომპლექსის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ქცია-ტაბაწყურის აღკვეთილის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“, „ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესისა“ და „თეთრობის აღკვეთილის ფუნქციონირების დროებითი რეგულირების წესის“ დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 16 იანვრის №84 დადგენილებაში ცვლილების შეტანის შესახებ	300160070.10.003.022131

6 არსებული სიტუაციის ანალიზი

წინამდებარე პარაგრაფში წარმოდგენილია ინფორმაცია დღეისათვის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი წყაროების, წარმოქმნილი ნარჩენების შემადგენლობის და მიახლოებითი რაოდენობების, ასევე მათი მართვის არსებული პრაქტიკის შესახებ. საველე გასვლების და ადმინისტრაციასთან გასაუბრების საფუძველზე შეფასებულია ძირითადი პრობლემები და გამოწვევები.

აღსანიშნავია, რომ განხილულია როგორც უშუალოდ დაცული ტერიტორიის ფარგლებში წარმოქმნილ ნარჩენებში, ასევე ნარჩენები, რომლებიც დაცული ტერიტორიების საზღვრების მომიჯნავედ, გარეშე წყაროების მიერ წარმოიქმნება, თუმცა ქმნის დაცული ტერიტორიების დაბინძურების საკმაოდ მაღალ რისკებს.

6.1 ნარჩენების წარმოქმნის წყაროები და შემადგენლობა

დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი წყაროებია:

- ვიზიტორები;
- **მოსახლეობა** (მათ შორის მწყემსები, რომლებიც სხვა რეგიონებიდან შემოდიან ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონებში; აღსანიშნავია არწივის ხეობის ლოკაცია, სადაც მდინარეს შემოაქვს ნარჩენები დაცული ტერიტორიის ფარგლებში);
- **მწყემსები** (რომლებიც სხვა რეგიონებიდან შემოდიან ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონებში);
- **ფერმერები** (ადგილზე მოპოვებული ინფორმაციით ვაშლოვანის ეროვნული პარკის საზღვრებში არსებობს 45 მეცხოველეობის ფერმა);

- **მესაზღვრეები** (დაცული ტერიტორიებზე, საქართველო-აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასაზღვრო ზოლთან განთავსებულია სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტები);
- ადმინისტრაციის პერსონალი;
- **კონტრაქტორი კომპანიები,** რომლებიც შეირჩევიან ტენდერის გზით და საჭიროების მიხედვით, შესაბამისი ხელშეკრულების საფუძველზე ახორციელებენ სხვადასხვა სარემონტრო ან სამშენებლო სამუშაოებს.

ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი ლოკაციებია:

- ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი;
- **ეკოტურისტული ლოკაციები** (მათ შორის კოტეჯები, საპიკნიკე და საკარვე ადგილები);
- მომიჯნავე დასახლებული პუნქტები;
- **საძოვრად გამოყენებული ტერიტორიები** (ძირითადად ტრადიციული გამოყენების ზონების ფარგლებში);
- ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე არსებული მეცხოველეობის ფერმების მიმდებარე უბნები;
- სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტები.

წარმოქმნილი ნარჩენების მიახლოებითი შედგენილობა ასეთია:

- **საყოფაცხოვრებო ნარჩენები,** რომლებიც თავის საქართველოს მთავრობის №144 დადგენილების შესაბამისად შეიძლება დაკლასიფიცირდეს, როგორც შერეული მუნიციპალური ნარჩენები და განცალკევებულად შეგროვებული ნაწილები (ქაღალდი, მუყაო, ლითონი, მინა და სხვა);
- კომპოსტირებადი (ბიოდეგრადირებადი) ნარჩენები;
- **ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები,** რაც მხოლოდ პერიოდულად, დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციული შენობის ფარგლებში ან ეკოტურისტულ ლოკაციებზე, ასევე მეცხოველეობის ფერმების და სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტების ფარგლებში განხორციელებულ სამშენებლო-სარემონტო სამუშაოებს უკავშირდება;
- **სახიფათო ნარჩენები** (ძალზედ მცირე მოცულობის).
- როგორც აღინიშნა განსახილველი დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოდგენილია ათეულობით მეცხოველეობის ფერმა (ფერმების ადგილები ამორიცხულია დაცული ტერიტორიებიდან). დაცული ტერიტორიების ცალკეული ლოკაციები აქტიურად გამოიყენება საძოვრებად. აღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით ძალზედ საყურადღებოა **ცხოველური წარმოშობის ნარჩენები,** რომლებიც „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის №426 დადგენილების შესაბამისად გაერთიანებულია კოდით „02“

ცხრილში 5.1.1. წარმოდგენილია ინფორმაცია ნარჩენების შემადგენლობის შესახებ, მათი წარმოქმნის წყაროების მიხედვით.

ცხრილში 5.1.1. ინფორმაცია ნარჩენების შემადგენლობის შესახებ, მათი წარმოქმნის წყაროების და ლოკაციების მიხედვით

ნარჩენების წარმოქმნის წყარო	ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი ლოკაციები	ნარჩენების შემადგენლობა	
		კატეგორია[1]	კოდი და დასახელება[2]
ვიზიტორები	• ვიზიტორთა ცენტრი (ქ.დედოფლისწყარო); • ადმინისტრაციის მართვის ქვეშ არსებული ეკოტურისტული ლოკაციები, მათ შორის: ○ არწივის ხეობა; ○ დათვისხევი (საპინიკე ადგილი); ○ ტახტი- თეფას ტალახის ვულკანი; ○ კაკლისყურე - ალაზნის ჭალა (საპიკნიკე და სპორტული თევზაობის ადგილი); ○ მიჯნისყურე (სარეინჯეროსთან არსებული 6 ბუნგალო, საპიკნიკე და საკარვე ადგილი); ○ შავი მთა (საპიკნიკე ადგილი); ○ ადგილი. ვაშლოვანი (საპიკნიკე და ტურისტული თავშესაფარი 6 კაცზე); ○ ვიზიტორთა სოფელი (2 საპიკნიკე ადგილი და 9 კოტეჯი, საიდანაც 5 კოტეჯი სრულიად მოწყობილია);	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 01 01 - ქაღალდი და მუყაო
			20 01 03 - მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი
			20 01 05 - მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი
			20 01 08 - სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები
			20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
ადმინისტრაციული პერსონალი	• ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი; • რეინჯერთა სადგურები	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 01 01 - ქაღალდი და მუყაო
			20 01 02 - მინა
			20 01 03 - მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი
			20 01 05 - მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი
			20 01 32 - მედიკამენტები
			20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
		ბიოდეგრადირებადი ნარჩენები	20 01 08 - სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები
			20 02 01 - კომპოსტირებადი ნარჩენები (ადმინისტრაციული შენობის ეზოს დასუფთავების პროცესში წარმოქმნილი „მწვანე“ ნარჩენები)

[1] კატეგორიები წარმოდგენილია „ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის №160 დადგენილების შესაბამისად;

[2] „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის №426 დადგენილების შესაბამისად

		სახიფათო ნარჩენები	20 01 27* - საღებავები, მელნები, წებოვანი და რეზინის, რომლებიც შეიცავს საშიშ ქიმიურ ნივთიერებებს
			20 01 33* - შერეული ბატარეები და აკუმულატორები
			20 01 35* - წუნდებული ხელსაწყოები.
მოსახლეობა	მომიჯნავე დასახლებული პუნქტები (ქ. დედოფლისწყარო, სოფ.საბათლო) და მდ. ალაზნის ზედა დინებაში არსებული დასახლებები	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
ფერმერები და მწყემსები	ძირითადად ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონები (საძოვრები გაცემულია იჯარით), ასევე ეროვნული პარკის საზღვრებში არსებული მეცხოველეობის ფერმის მიმდებარე ლოკაციები	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
		ცხოველური წარმოშობის ნარჩენები	02 01 06 -ცხოველთა ექსკრემენტები, შარდი და ნაკელი (მათ შორის, გაფუჭებული ჩალა), თხევადი ნარჩენები, ცალ-ცალკე შეგროვებული და გადამუშავებული - ნაკელის და ნამჯის ნარევი, ასევე ლაგუნებში დაგროვილი მყარი მასა
			02 02 02 - ცხოველური ქსოვილების ნარჩენები
			02 02 04 - ჩამდინარე წყლების დამუშავების შემდეგ მიღებული ლექი - სეპტიკის გასუფთავების შედეგად წარმოქმნილი მყარი მასა.
		ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები	17 09 04 - შერეული სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მეცხოველეობის ფერმების ფარგლებში სარემონტო-სარეკონსტრუქციო სამუშაოების ჩატარების შემთხვევაში)
		სახიფათო ნარჩენები	20 01 27* - საღებავები, მელნები, წებოვანი და რეზინის, რომლებიც შეიცავს საშიშ ქიმიურ ნივთიერებებს 20 01 33* - შერეული ბატარეები და აკუმულატორები (მეცხოველეობის ფერმების ფარგლებში სარემონტო-სარეკონსტრუქციო სამუშაოების ჩატარების შემთხვევაში)

მესაზღვრეები	საქართველო-აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასაზღვრო ზოლთან განთავსებული სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტები;	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
		ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები	17 09 04 - შერეული სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები სარემონტო-სარეკონსტრუქციო სამუშაოების ჩატარების შემთხვევაში)
კონტრაქტორი კომპანიები	დამოკიდებულია სარემონტო-სარეაბილიტაციო სამუშაოებზე, ასევე ახალი ეკოტორისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე. ნარჩენები შეიძლება წარმოიქმნას ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში, ტურისტული თავშესაფარების და საპიკნიკე ადგილების ტერიტორიაზე. ასევე ეკოტურისტული ბილიკების დერეფანში, მათი განახლება-რეაბილიტაციის პროცესში.	ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები	17 09 03* - სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მათ შორის შერეული ნარჩენები), რომლებიც შეიცავს სახიფათო ნივთიერებებს;
			17 09 04 - შერეული სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები

6.2 ნარჩენების წარმოქმნა სეზონურ ჭრილში

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ვიზიტორების ნარჩენების წარმოქმნა მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია სეზონურობაზე. აქტიური ტურისტული სეზონი გრძელდება აპრილიდან-ოქტომბრამდე. სეზონის პიკი მოდის აპრილზე და ოქტომბერზე. შესაბამისად, ვიზიტორების მხრიდან ყველაზე მეტი ნარჩენის წარმოქმნა ამ პერიოდშია მოსალოდნელი.

დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე ძირითად დასახლებულ პუნქტებში ნარჩენების წარმოქმნის ინტენსივობა სეზონურ ჭრილში შედარებით თანაბარია.

ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონების საძოვრად გამოყენება ხდება ნოემბრიდან მაისამდე. შესაბამისად მწყემსების მიერ ნარჩენების წარმოქმნა სწორედ ამ სეზონზეა განსაკუთრებით აღსანიშნავი.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ არსებული მეცხოველეობის ფერმების ფარგლებში ცხოველური წარმოშობის ნარჩენების წარმოქმნა სეზონურობაზე არ არის მნიშვნელოვნად დამოკიდებული. თუმცა მეტად მოსალოდნელია გაზაფხული-შემოდგომის პერიოდში, რაც აღნიშნული საქმიანობის გააქტიურებას უკავშირდება.

ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები შესაძლებელია წარმოიქმნას წლის ნებისმიერ სეზონზე. თუმცა კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე, ამ სახის ნარჩენების გენერირების ალბათობა ზამთრის სეზონზე მნიშვნელოვნად ნაკლებია.

ადმინისტრაციული პერსონალის მხრიდან ნარჩენების წარმოქმნის ინტენსივობაზე სეზონური გავლენა მინიმალურია.

6.3 ნარჩენების მართვის მოქმედი პრაქტიკა

6.3.1 კომპეტენციები ნარჩენების მართვის პროცესში

ადგილობრივი ხელისუფლება: საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს შესაბამისად მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ვალდებულება ადგილობრივ ხელისუფლებას (მუნიციპალიტეტებს) ეკისრება. თავისი კომპეტენციის ფარგლებში დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის დასუფთავების სამსახურის მიერ განსახილველი დაცული ტერიტორიების მიმდებარე დასახლებულ პუნქტების უმეტესობაში ხდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვება და მათი ტრანსპორტირება დედოფლისწყაროს მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე, რომლის ფართობი 60986,19 $მ^2$-ს შეადგენს.

დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მოსახლეობისთვის ნარჩენების გატანის სერვისის მიწოდება ხდება ორი სახით: შედარებით მოზრდილი დასახლებული პუნქტების ფარგლებში (მოსახლეობის 85%) განლაგებულია კონტეინერები და მუნიციპალური სამსახურის მიერ პერიოდულად ხდება მათი დაცლა და მუნიციპალურ ნაგავსაყრელზე გატანა. შედარებით მცირე ზომის დასახლებებში (მოსახლეობის 14%), სადაც საგზაო ინფრასტრუქტურა ნაკლებად განვითარებულია, მოქმედებს ე.წ. „ზარის პრინციპი“.. მოსახლეობის 1% მომსახურების გარეშეა დარჩენილი. განსახილველი დაცული ტერიტორიების მიმდებარე დასახლებებში (ეროვნული პარკის მომიჯნავე დასახლებები) ძირითადად მოქმედებს ე.წ. „ზარის პრინციპი“. ზოგან კი სერვისი ხელმისაწვდომი არ არის.

ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის მომსახურება მიეწოდება მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული კომერციული ობიექტების 70%-ს. შესაბამისად, კომერციული ობიექტების 30% მომსახურების გარეშეა დარჩენილი.

2023 წლის 23 თებერვალს დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის საკრებულოს განკარგულება N2-ს თანახმად დამტკიცდა და ძალაში შევიდა „დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის ხუთ წლიანი (2023-2027 წწ.) გეგმა.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში ნარჩენების შეგროვებას და გატანას ახორციელებს:

- ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ტერიტორიაზე;
- ადმინისტრაციის მართვის ქვეშ არსებული ეკოტურისტული ლოკაციებზე, მათ შორის:
  - არწივის ხეობა;
  - დათვისხევი (საპიკნიკე ადგილი);
  - კაკლისყურე - ალაზნის ჭალა (საპიკნიკე და სპორტული თევზაობის ადგილი);
  - მიჯნისყურე (სარეინჯეროსთან არსებული 7 ბუნგალო, საპიკნიკე და საკარვე ადგილი)
  - შავი მთა; (საპიკნიკე ადგილი)
  - ადგ. ვაშლოვანი (საპიკნიკე და ტურისტული თავშესაფარი 6 კაცზე);
  - ვიზიტორთა სოფელი (2 საპიკნიკე ადგილი და 9 კოტეჯი, საიდანაც 5 კოტეჯი სრულიად მოწყობილია);
  - ეკოტურისტული თვალსაზრისით სხვა აქტიური ტერიტორიები, მათ შორის ეკოტურისტული ბილიკები;
- ვიზიტორების, მწყემსების და სტიქიური ნაგავსაყრელების გავლენით დაბინძურებული უბნები დაცული ტერიტორიების საზღვრებში;
- რეინჯერები აქტიურად თანამშრომშრომლობენ სასაზღვრო პოლიციასთან ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საკითხებში.

მოიჯარე კომპანიები: მოიჯარე კომპანიების და ფიზიკური პირების (მათ შორის საძოვრებით მოსარგებლეები და ფერმერები) ვალდებულებაა თავად უზრუნველყონ მათი მართვის ქვეშ არსებული ობიექტების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების შეგროვება და გატანა. თუმცა, არის შემთხვევები, როდესაც ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ახორციელებს აღნიშნული ეკოტურისტული ლოკაციების ფარგლებში, უსისტემოდ გავრცელებული ნარჩენების შეგროვებას (მათ შორის პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში).

კონტრაქტორი კომპანიები: საჭიროების შემთხვევაში სხვადასხვა ლოკაციებზე განხორციელებული სამშენებლო და სარემონტო სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენების შეგროვების და შემდგომი მართვის პასუხისმგებლობა, აღნიშნული სამუშაოების შემსრულებელ, ტენდერის გზით გამოვლენილ კომპანიებს ეკისრებათ. აღნიშნული საკითხი რეგულირდება მათთან გაფორმებული ხელშეკრულებების ფარგლებში.

6.3.2 დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა

არსებული მდგომარეობით ნარჩენების მართვისთვის საჭირო ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა შემოიფარგლება შემდეგით:

სატრანსპორტო საშუალებები: დღეისათვის რეინჯერები ნარჩენებს აგროვებენ ხელით და გადააქვთ დაცული ტერიტორიების კუთვნილი ავტომანქანებით (პიკაპის ტიპის ავტომობილები) მუნიციპალიტეტის მიერ განთავსებულ უახლოეს ნარჩენების შესაგროვებელ კონტეინერებამდე.

ურნები და კონტეინერები: დაცული ტერიტორიის ფარგლებში ნარჩენების შესაგროვებელი აღჭურვილობა განთავსებულია ყველა მოქმედი სარეინჯეროს ეზოში (სულ 11-12 სარეინჯერო), და წარმოდგენილია რამოდენიმე 120 ლ მოცულობის პლასტმასის კონტეინერებით და ურნებით; ასევე ტურისტული თავშესაფრების ლოკაციებზე - 3-4 ცალი 120 ლ მოცულობისკონტეინერები (იხ სურათები 6.3.2.1.).

სურათები 6.3.2.1. 120 ლ მოცულობის პლასტმასის კონტეინერები ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტულ ლოკაციებზე

ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი განლაგებულია ქ. დედოფლისწყაროს ცენტრში, არსებული პრაქტიკა ითვალისწინებს ნარჩენების ერთიანად შეგროვებას და შემდგომ გატანას ეზოს გარეთ, მუნიციპალიტეტის მიერ განთავსებულ შესაგროვებელ კონტეინერებამდე. ადმინისტრაციული შენობის შესასვლელში განთავსებულია მცირე ზომის (30 ლ მოცულობის) ლითონის ურნა (იხ. სურათი 6.3.2.2.).

სურათი 6.3.2.2. 30 ლ მოცულობის ლითონის ურნა ადმინისტრაციული შენობის შესასვლელთან

აღსანიშნავია ის ფაქტი რომ ზოგიერთ ტურისტულ თავშესაფართან და საპიკნიკე ლოკაციებზე ინსტალირებულია პლასტმასის ბოთლების საწნეხები, რაც შემდგომში ამარტივებს მათ შეგროვებას და ტერიტორიიდან გამოტანას. პლასტმასის ბოთლების საწნეხი იხ. სურათებზე 6.3.2.3.

სურათები 6.3.2.3. პლასტმასის ბოთლების საწნეხი

ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე არ არის დანერგილი ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების ეფექტიანი პრაქტიკა.

ვაშლოვანის ეროვნული პარკი ესაზღვრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის საზღვარს, შესაბამისად დაცულ ტერიტორიაზე ასევე განლაგებულია სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტები. დაცული ტერიტორიის რეინჯერები მჭიდროდ თანამშრომლობენ მესაზღვრეებთან.

ნარჩენების შენახვის/დასაწყობების უბანი: დღეისათვის, დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ცალკე გამოყოფილი უბანი, სადაც შესაძლებელი იქნება ნარჩენების (მათ შორის სახიფათო ნარჩენების) დროებითი შენახვა, განთავსებული არ არის.

საინფორმაციო ნიშნები: ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე და მის მიმდებარედ მოწყობილია 120 მიმართულების მანიშნებელი დაფა. ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში წარმოდგენილია საინფორმაციო დაფა დაცული ტერიტორიის ამსახველი რუკით. ძირითად ეკოტურისტულ ლოკაციებზე განთავსებულია საინფორმაციო ნიშნები, სადაც მითითებულია ვიზიტორების მიერ „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ პრინციპის დაცვის ვალდებულება (იხ. სურათი 6.3.2.4.)

სურათი 6.3.2.4.

6.3.3 ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელი პირები

დღეისათვის ვაშლოვნის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში არ არსებობს ცალკე გამოყოფილი საშტატო ერთეული, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ნარჩენების მართვაზე. ნარჩენების მართვის ორგანიზაციული საკითხების გადაწყვეტა ხდება დირექტორის მიერ. ნარჩენების შეგროვების და მართვის პროცესში აქტიურად არიან ჩართული რეინჯერები.

6.3.4 კონტრაქტორები ნარჩენების მართვის სფეროში

დღეისათვის ვაშლოვნის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციას არ ჰყავს კონტრაქტორი კომპანიები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეკოტურისტული ლოკაციებიდან ნარჩენების გამოტანას, შეგროვებას, ტრანსპორტირებას ან განთავსებას. ასევე არ არსებობს ხელშეკრულების გაფორმების პრაქტიკა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კომპანიებთან. ადმინისტრაცია ნარჩენების მართვის სფეროში თანამშრომლობს მხოლოდ მუნიციპალიტეტების დასუფთავების სამსახურებთან.

6.3.5 ნარჩენების შეგროვების და მართვის მოქმედი პრაქტიკა

ვიზიტორების ნარჩენები: დღეისათვის ვაშლოვნის დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტულ ლოკაციებზე, ვიზიტორების მხრიდან წარმოქმნილი ნარჩენების შეგროვება და შემდგომი მართვა ხორციელდება ორი ძირითადი პრინციპით:

- ვაშლოვანის ეროვნული პარკის და „ალაზნის ჭალის“ ბუნების ძეგლის ტერიტორიებზე ნარჩენების შეგროვება ხდება რეინჯერების მიერ. შეგროვებული ნარჩენები გამოიტანება ადმინისტრაციის კუთვნილი სატრანსპორტო საშუალებებით და თავსდება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში, ხშირად ხდება შეგროვილი ნარჩენების პირდაპირ გატანა დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე. ასეთი სქემა ძირითადად ტურისტული თავშესაფრების და საპიკნიკე ლოკაციებზეა დანერგილი. პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში (2023 წლის განმავლობაში ჩატარდა 14 დასუფთავების აქცია), ნარჩენების მართვის აღნიშნულ სქემაში მოხალისებიც არიან ჩართულნი (ძირითადად მოსწავლეები და სტუდენტები);
- არწივის ხეობის და ტახტი-თეფას ბუნების ძეგლების შემთხვევაში მოქმდებს პრინციპი - „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ (თავად ვიზიტორების მხრიდან ხდება ნარჩენების უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში განთავსება). ადმინისტრაციის ინფორმაციით შედარებით მაღალი პასუხისმგებლობით გამოირჩევიან ის ვიზიტორები, რომლებიც დაცულ ტერიტორიებს ლაშქრობის მიზნით სტუმრობენ ან იყენებენ ადმინისტრაციის დაქვემდებარებაში არსებულ ღამის გასათევ კოტეჯებს.

დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტულ ლოკაციებზე ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკა არ არსებობს.

ადმინისტრაცია: ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში ნარჩენების მართვის შედარებით ეფექტური მეთოდებია დანერგილი. ნარჩენების მართვის პროცესი გარკვეულწილად სეპარირებულ შეგროვებასაც ითვალისწინებს.

შერეული მუნიციპალური ნარჩენები გროვდება ადმინისტრაციის მიერ და დაგროვების შესაბამისად გაიტანება ეზოს გარეთ არსებულ მუნიციპალურ კონტეინერებში. აღნიშნულ პროცესში მინის, ლითონის ან პლასტმასის მცირე ზომის ნარჩენების განცალკევების პრაქტიკა არ არსებობს. თუმცა ადმინისტრაციის ძალისხმევით ცალკე გროვდება ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ქაღალდის ნარჩენები (ძირითადად მაკულატურა).

აქვე უნდა აღვნიშნოთ რომ, ვაშლოვანის ეროვნული პარკი ესაზღვრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკას და ტერიტორიაზე შემოსული ყველა ვიზიტორის პირადი მონაცემები იგზავნება

სასაზღვრო პოლიციაში. შედეგად ადმინისტრაციაში გროვდება ვიზიტორების პირადი მონაცემების შემცველი მაკულატურა (100 კგ/წელ.), რომლის გატანა მუნიციპალურ კონტეინერში ან ნაგავსაყრელზე არ მიაჩნიათ მართებულად. იმისათვის რომ უცხო პირებს არ ქონდეთ წვდომა ვიზიტორების პირად მონაცემებთან. ადმინისტრაციას ესაჭიროება ქაღალდის დასაქუცმაცებელი დანადგარი - ე.წ. შრედერი. დღეისათვის არ არის გამოკვეთილი კონტრაქტორი, რომელიც უზრუნველყოფს ამ ტიპის ნარჩენების (მაკულატურის) გატანას და შემდგომ გადამუშავებას. შესაბამისად მაკულატურა დასაწყობებულია ადმინისტრაციის შენობის ერთ-ერთ ოთახში.

ადმინისტრაციის პერსონალი ცდილობს განცალკევებით შეაგროვოს მცირე რაოდენობით სახიფათო ნარჩენები (ადგილზე ვიზიტის დროს ამ ტიპის ნარჩენებს ძირითადად მცირე ზომის შერეული ბატარეები და აკუმულატორები წარმოადგენდა). თუმცა ამ ეტაპზე არ არსებობს როგორც მათი დროებითი შენახვის, ასევე შესაბამისი კონტრაქტორებისთვის გადაცემის და შემდგომი მართვის ეფექტური მეთოდები.

მოსახლეობა: როგორც აღინიშნა, მოსახლეობის მიერ წარმოქმნილი შერეული მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ორი მეთოდია დანერგილი: შეგროვება მუნიციპალურ კონტეინერებში ან მოქმედებს ე.წ., ზარის პრინციპი". მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების ტრანსპორტირება ხდება მუნიციპალური სამსახურის - ა(ა)იპ „კომუნალური მომსახურების ცენტრი"-ს მიერ. საბოლოო განთავსება გათვალისწინებულია დედოფლისწყაროს მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე, რომელიც შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის" ბალანსზეა. პოლიგონის ფართობი 60986,19 მ^2 შეადგენს. ნაგავსაყრელი კეთილმოწყობილია, შემოღობილია, მოწყობილია შიდა გზები, წყალარინების არხები, ელექტროფიცირებულია, აღჭურვილია სასწორით. პოლიგონზე ნარჩენების განთავსება 2007 წლიდან ხდება. ყოველდღიურად პოლიგონზე 110 მ^3 ნარჩენის განთავსება ხდება. გათვალისწინებულია განთავსებული ნარჩენების პერიოდული დაფარვა მიწის ფენით.

რაც შეეხება სამშენებლო და შენობა-ნაგებობების ნგრევის შედეგად მიღებულ ნარჩენებს, მათი განთავსება ხდება სტიქიურ უკანონო ნაგავსაყრელებზე. დაახლოებით 12 სოფლის მიმდებარე ტერიტორიაზე აღრიცხულია სტიქიური ნაგავსაყრელები, რომლებიც საჭიროებს გაწმენდას.

მეცხოველეობის ფერმები და მწყემსები: საველე შესწავლის პროცესში ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში მეცხოველეობის ფერმების და მწყემსების მიერ დაბინძურებული მნიშვნელოვანი უბნები არ გამოვლენილა. თუმცა იდენტიფიცირებული ვერ იქნა მეცხოველეობის ფერმების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების (განსაკუთრებით ცხოველური ნარჩენების) ორგანიზებული და ეფექტური მართვის რაიმე პრაქტიკა. მოპოვებული ინფორმაციით ფერმებში წარმოქმნილი ცხოველთა ექსკრემენტები რაიმე რეგულაციების და წესების დაცვის გარეშე გაიტანება და გამოიყენება დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის სასოფლო-სამეურნეო მიწების პროდუქტიულობის ამაღლების მიზნით (სასუქად). დაცემული ცხოველების გატანა და განთავსება ხდება ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ მითითებულ ადგილებში - ე.წ. ბეიკერის ორმოებში. შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენები პერიოდულად გაიტანება დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე და უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში. მწყემსების მიერ დარჩენილი მცირე რაოდენობით შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენები საკუთარი ძალებით გაიტანება და თავსდება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში.

სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტები: სასაზღვრო პოლიციის ბლოკ-პოსტებზე წარმოქმნილი მცირე რაოდენობით შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენები, თავად პოლიციის მიერ გროვდება პოლიეთილენის პაკეტებში და გაიტანება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში.

ნარჩენების შეგროვების და მართვის არსებული სქემა ნაჩვენებია ნახაზზე 6.3.5.1.

ნახაზი 6.3.5.1. ნარჩენების შეგროვების და მართვის არსებული სქემა

6.4 არსებული პრობლემები და გამოწვევები

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული დაცულ ტერიტორიებზე მთავარ გამოწვევას წარმოადგენს გარეშე ფაქტორების მიერ (ფერმერები, მწყემსები, მოსახლეობა, კერძო ობიექტები) ნარჩენების უსისტემო გავრცელების და დაცული ტერიტორიების დაბინძურების რისკები. აღნიშნულის მიზეზებია:

- დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 1% არ მიეწოდებათ ნარჩენების გატანის არანაირი სერვისი. დაახლოებით 12 სოფლის მიმდებარე ტერიტორიაზე აღრიცხულია სტიქიური ნაგავსაყრელები, რომლებიც საჭიროებენ გაწმენდასა და რემედიაციას;

- ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე იჯარით გაცემულია საძოვრები და მდებარეობს 45 მეცხოველეობის ფერმა. ვაშლოვანის ეროვნული პარკის უმეტესი ნაწილი ბუნებრივი საძოვრებისაგან შედგება, რომლებსაც შემოდგომასა და ზამთარში მეცხოველეობის ფერმები იყენებს და მათ ჯამში დაახლოებით 22 000 ცხვარი, 160 ცხენი, 1000 ძროხა ჰყავთ. ფერმების შენობების უმეტესობა პრივატიზებულია. ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე მომუშავე ფერმერების გარდა, მესაქონლეები და მიწათმოქმედები საქმიანობენ დაცული ტერიტორიების უშუალოდ მოსაზღვრე მიდამოებში (საზღვრის მთელ გაყოლებაზე). მესაქონლეები, უმთავრესად, თუში მეცხვარეები არიან. მიწათმოქმედები (რომლებსაც მოჰყავთ ხორბალი, ქერი, შვრია, მზესუმზირა, სიმინდი). აღსანიშნავია, რომ ფერმების მიერ წარმოქმნილი ცხოველური ნარჩენების მართვის ეფექტური (რაიმე რეგულაციების ქვეშ მოქცეული) მეთოდები არ არსებობს და ძირითადად უსისტემოდ გაიტანება სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებში, მათი ნაყოფიერების ამაღლების მიზნით. ასევე არ არსებობს ინფორმაცია დაცემული ცხოველების ეფექტური მართვის მეთოდების შესახებ;

- ეროვნული პარკის ალაზნისპირა ტერიტორიებზე და ალაზნის ჭალის ბუნების ძეგლის ფარგლებში წყლის დინებას პერიოდულად შემოაქვს შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენები, ზედა დინებაში არსებული დასახლებებიდან. შემოტანილი ნარჩენები ხშირად დაცული ტერიტორიების დაბინძურების წყარო ხდება. დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ძალისხმევით პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში ხდება ასეთი ტერიტორიების დასუფთავება;

- მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს, რომ დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ბევრ დასახლებულ პუნქტში არ არის მოგვარებული წყალარინებს და საკანალიზაციო წყლების გაწმენდის საკითხები. აღნიშნული გარემოება პრობლემას უქმნის „არწივის ხეობის“ ბუნების ძეგლს, ვინაიდან ზედაპირული წყლის ობიექტების მეშვეობით, საკანალიზაციო წყლები და მათთან ერთად წყლის დინებით შემოტანილი მყარი ნარჩენები ჩაედინება „არწივის ხეობის“ ბუნების ძეგლთან. ძველად, ამ ადგილას იყო წყალგამწმენდი ნაგებობა, რომელიც დღესდღეობით მწობრიდან გამოსულია და საჭიროებს რეაბილიტაციას ან ახლიდან მოწყობას.

- აღსანშნავია, რომ არწივის ხეობაში დაყენებული იყო დამჭერი ცხაური, მაგრამ დროთა განმავლობაში ის დაზიანდა. მხოლოდ დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ძალისხმევით დამჭერის რეაბილიტაცია ვერ მოხერხდა და ამ თვალსაზრისით საჭიროა დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის სამსახურებთან თანამშრომლობა;

- საზოგადოების გარემოსდაცვითი ცნობიერების დაბალი დონე და საჯარიმო სანქციების არაეფექტური მექანიზმები. ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე დაფიქსირებულია დანაგვიანებაზე ჯარიმის გამოწერის პრეცენდენტი. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ განსახილველი დაცული ტერიტორიების დიდი ფართობიდან გამომდინარე ეფექტური კონტროლის გატარება ვერ ხერხდება.

ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციები დეტალურად აღწერილია მომდევნო პარაგრაფში.

რაც შეეხება ნარჩენების მართვის პროცესში უშუალოდ ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ძირითად გამოწვევებს, აღსანიშნავია შემდეგი საკითხები:

- საჭირო ფინანსური სახსრების სიმცირე;
- ნარჩენების შესაგროვებელი ინფრასტრუქტურის და აღჭურვილობის (მათ შორის ნარჩენების შეგროვებისათვის განკუთვნილი ავტომანქანა) ნაკლებობა;
- ნარჩენების რაოდენობრივი და სახეობრივი აღირიცხვის პრაქტიკის არარსებობა;
- ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების სუსტი პრაქტიკა ან არარასებობა;
- სეპარირებული ნარჩენების შემდგომი რეციკლირებისთვის რეგიონში სათანადო ინფრასტრუქტურის და საწარმოო ობიექტების ნაკლებობა;
- მარშრუტებისა და შეგროვების ეფექტიანი დაგეგმვის არარსებობა;
- საგანმანათლებლო-დასუფთავებითი ღონისძიებების არასაკმარისი რაოდენობა;
- კომპოსტირების პრაქტიკის არარსებობა;
- ხარვეზები ადმინისტრაციასა და მუნიციპალიტეტებს თანამშრომლობის პროცესში.

6.4.1 ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციები

დაბინძურების მთავარ წყაროებს ფერმერები, მწყემსები და ვიზიტორები წარმოადგენენ.

ნარჩენებით დაბინძურების რისკები ასევე მაღალია დაცული ტერიტორიების ფარგლებში გამდინარე მდინარეების (მდ. ალაზანი, მდ. მლაშე წყალი) სანაპიროებზე. ამ შემთხვევაში დაბინძურების დამატებით წყაროებს წარმოადგენს აღნიშნული მდინარეების ზედა დინებაში არსებული დასახლებები, სადაც ნარჩენების მოშორება მდინარეთა კალაპოტებში ხდება. მდინარეთა დინებებს ნარჩენების ესეთი ნაკადები საკმაოდ შორი მანძილიდან შემოაქვს დაცული ტერიტორიების საზღვრებში. მსგავსი სახით დაბინძურების რისკის ქვეშ ძირითადად "არწივის ხეობა" დგას, სადაც ნარჩენები მდინარეს შემოაქვს ზედა დინებაში არსებული დასახლებებიდან.

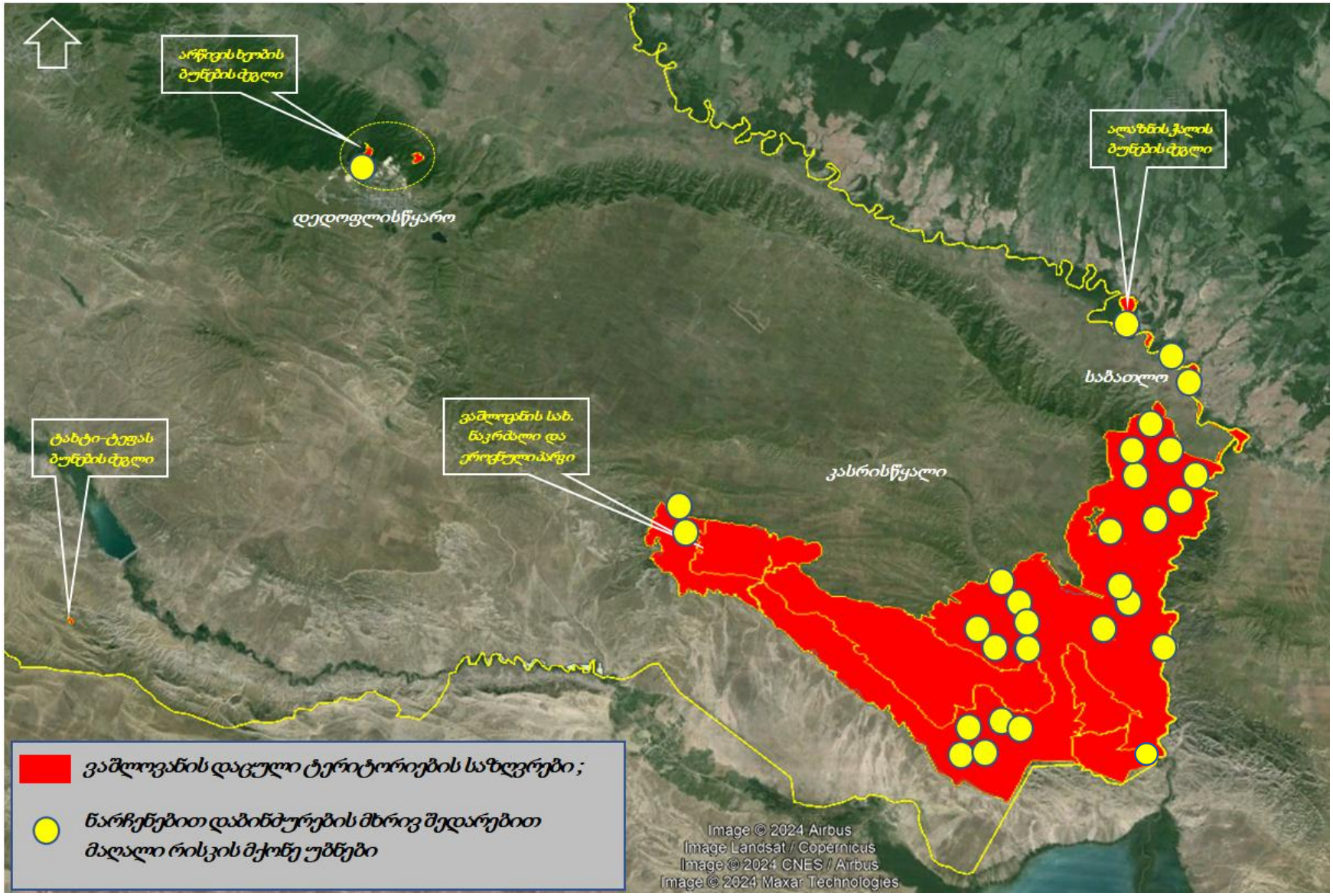
დაცული ტერიტორიების ნარჩენებით დაბინძურების კიდევ ერთი წყაროა მწყემსები. ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ტერიტორიებით ტრადიციულად სარგებლობენ მომთაბარე თუში მეცხვარეები, მეჯოგეები და მწყემსები, ასევე ახმეტისა და დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტების მოსახლეობა. მომთაბარე მეცხვარეობა ტრადიციული საქმიანობაა. ვაშლოვანის ეროვნული პარკის უმეტესი ნაწილი ბუნებრივი საძოვრებისაგან შედგება, რომლებსაც შემოდგომასა და ზამთარში სულ 45 ფერმა იყენებს.

რაც შეეხება ლოკაციებს, რომლებიც დაბინძურების რისკის ქვეშ არიან ვიზიტორების მხრიდან: ამ მხრივ გამოირჩევა პანტიშარას საპიკნიკე და მიჯნისყურის ლოკაცია. ის ეკოტურისტული ლოკაციები, რომლებიც ღამის გასათევად გამოიყენება, დაბინძურების რისკის ქვეშ ნაკლებად ექცევიან, ვინაიდან შედარებით ეფექტურად მოქმედებს პრინციპი „გამოგაქვს ის, რაც შეგაქვს".

აღსანიშნავია, რომ ადგილობრივი ადმინისტრაციის პერსონალის (რეინჯერების) ძალისხმევით ხშირად ხდება ასეთი ადგილების დასუფთავება. გარდა ამისა, ადმინისტრაციის ინიციატივით პერიოდულად ტარდება დასუფთავების აქციები, სადაც მოხალისეებიც არიან ჩართულები. დასუფთავების აქციების ფარგლებში ძირითად სამიზნე ლოკაციებს საპიკნიკე ადგილები, მდინარეთა სანაპირო ტერიტორიები წარმოადგენს. 2023 წლის განმავლობაში ჩატარდა 14 დასუფთავების აქცია.

ნახაზზე 6.4.1. მოყვანილია ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების განლაგება.

ნახაზი 6.4.1. ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების განლაგება

7 საპროგნოზო მაჩვენებლები

7.1 მომსახურე პერსონალის ზრდის პროგნოზი

დღეისათვის ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში 46 საშტატო ერთეულია და 4 ხელშეკრულებით აყვანილი კადრი. დასაქმებულთა რაოდენობა 50 ადამიანს შეადგენს. ადმინისტრაციის ხელმძღვანელობასთან გასაუბრების შედეგად გამოიკვეთა, რომ მათ ესაჭიროებათ ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი, არ ყავთ ადმინისტრაციის უფროსი და დამხმარე პერსონალი პასუხისმგებელი ბუნგალოების მოვლა-დალაგებაზე. ამჟამად პერსონალის რაოდენობრივი ზრდის განსაკუთრებული საჭიროება არ დგას. 10 წლიან პერსპექტივაში, პროგნოზირებულია, რომ ადმინისტრაციის მართვის შესაძლებლობების გაზრდის მიზნით პერსონალის რაოდენობა შეიძლება 10%-ით გაიზარდოს.

7.2 ტურისტული ნაკადების ზრდის პროგნოზი

სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით 2023 წელს ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული დაცული ტერიტორიებზე ვიზიტორების რაოდენობამ 5924 შეადგინა. ბოლო წლების ზრდის ტენდენციის გათვალისწინებით პროგნოზირებულია საშუალოდ 5%-იანი წლიური მატება. 10 წლიან პერიოდში ტურისტული ნაკადების საპროგნოზო მაჩვენებლები მოცემულია ცხრილში 7.2.1.

ცხრილი 7.2.1. ტურისტული ნაკადების ზრდის პროგნოზი 10 წლიან პერიოდში, ვიზიტორი/წელ.

წლები	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
ვიზიტორთა საპროგნოზო მაჩვენებლები	5924	6220	6531	6857,5	7200,4	7560,5	7938,5	8335	8752	9190	9649,5	10132

7.3 ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და ატრაქციების განვითარების პერსპექტივები

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული დაცული ტერიტორიების ფარგლებში უახლოეს 10 წლიან პერიოდში განიხილება ახალი ეკოტურისტული ლოკაციების განვითარება. ამ მხრივ მაღალი პერსპექტივით გამოირჩევა ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონების ნაწილი შავი მთის მიმდებარედ. ლოკაცია გამოირჩევა თვალწარმტაცი ხედებით კავკასიონზე, გაშლილი სივრცით და სარეინჯერო სადგურთან სიახლოვით.

მსგავსი ეკოტურისტული ლოკაციების განვითარების გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში სამუშაოები განხორციელდება ტენდერის გზით გამოვლენილი კომპანიების საშუალებით. დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის არსებული პრაქტიკიდან გამომდინარე მშენებლობა-ოპერირების პროცესში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ვალდებულება (მათ შორის ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადება და საჭიროების შემთხვევაში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმება) ინვესტორს ან მშენებელ კომპანიას დაეკისრება.

7.4 ნარჩენების საპროგნოზო მაჩვენებლები

უახლოეს 10 წლიან პერიოდში ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების სახეობრივი შემადგენლობის მნიშვნელოვანი ცვლილება მოსალოდნელი არ არის და შესაბამისი იქნება წინამდებარე დოკუმენტის ცხრილში 6.1.1. წარმოდგენილ ჩამონათვალთან.

რაც შეეხება ნარჩენების რაოდენობრივი ცვლილების საპროგნოზო მაჩვენებლებს - დღეისათვის არ არსებობს ზუსტი სტატისტიკური მონაცემები პარკის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი და შეგროვებული ნარჩენების ზუსტი რაოდენობის შესახებ. წინამდებარე პარაგრაფში წარმოდგენილი გათვლები ეფუძნება ადგილზე მოპოვებულ ინფორმაციას (მათ შორის ადმინისტრაციის გამოკითხვის შედეგებს), გარკვეულ ექსპერტულ დაშვებებსა და სხვა მსგავს პროექტებში გამოყენებულ ინდექსებს.

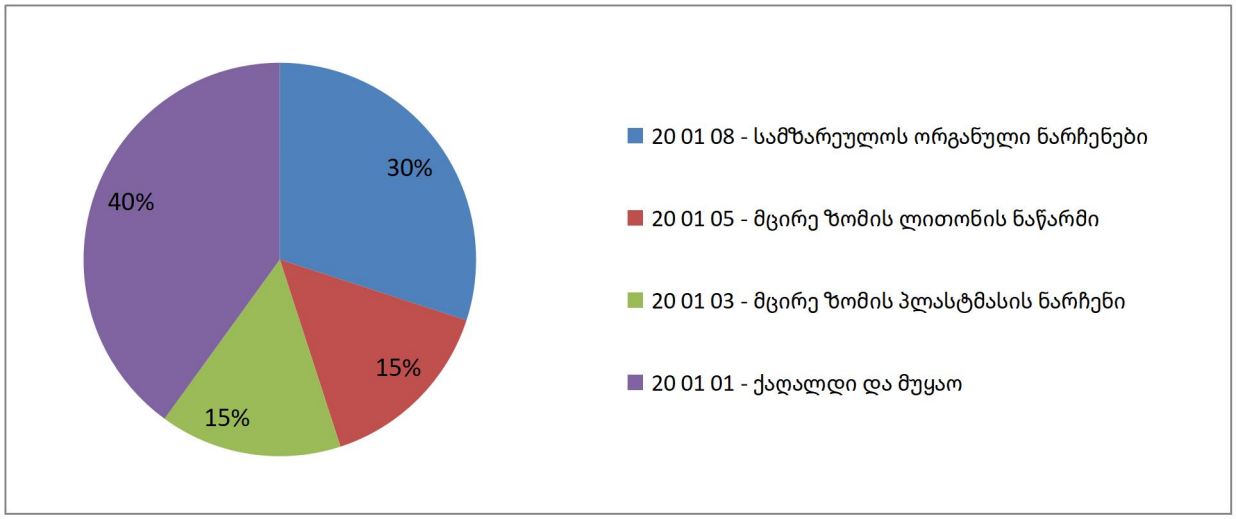
ვიზიტორები: ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების საშუალო რაოდენობა შეადგენს 0,5 კგ/კაც/დღე-ში. ვიზიტორების 10 წლიანი ზრდის პროგნოზის (იხ. ცხრილი 6.1.1.) გათვალისწინებით ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ჯამური რაოდენობები მოცემულია ცხრილში 7.4.1.

ცხრილი 7.4.1. ნარჩენების საპროგნოზო რაოდენობრივი მაჩვენებელი 10 წლიან პერიოდში, ტ/წელ

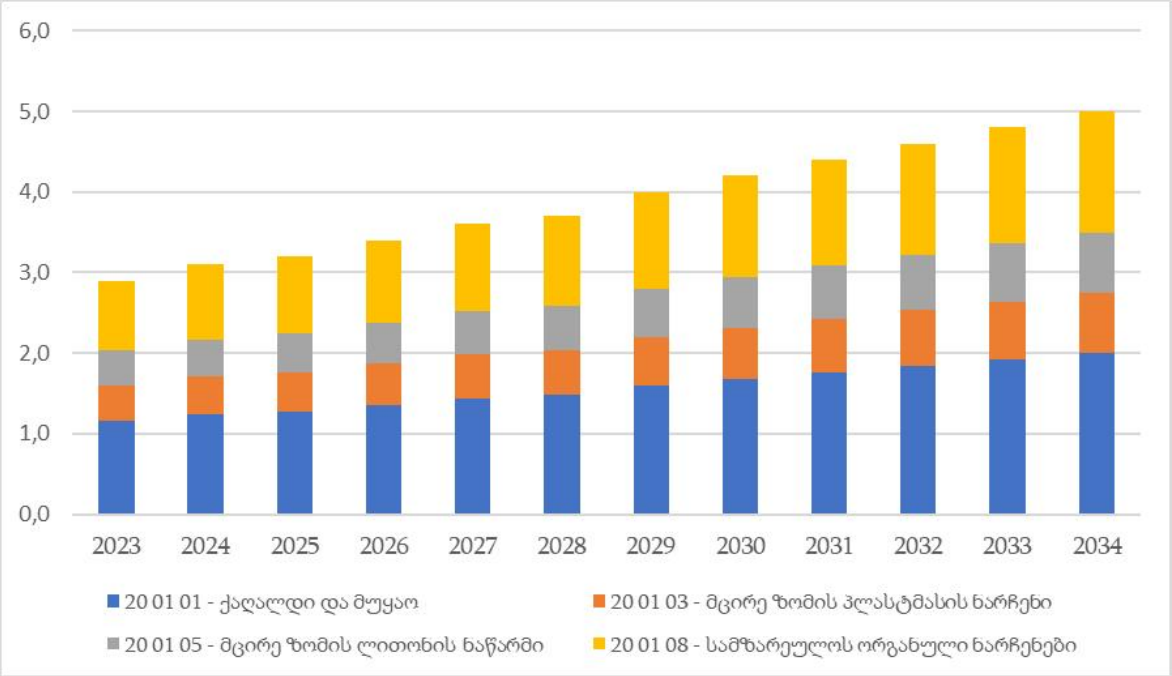
წლები	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
ნარჩენები, კგ/წელ	2962	3110	3265,5	3428,75	3600,2	3780,25	3969,25	4167,5	4376	4595	4824,75	5066
ნარჩენები, ტ/წელ	2,9	3,1	3,2	3,4	3,6	3,7	4	4,2	4,4	4,6	4,8	5

ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მიახლოებითი შემადგენლობა ნაჩვენებია დიაგრამებზე 7.4.1. და 7.4.2.

დიაგრამა 7.4.1. ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების შემადგენლობის მიახლოებითი გადანაწილება

დიაგრამა 7.4.2. 10 წლიან პერიოდში ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების წლიური რაოდენობები შემადგენლობის მიხედვით, ტ/წელ

ადმინისტრაცია: კონსერვატიული მიდგომით ადინისტრაციული შენობის ფარგლებში პერსონალის მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების (საყოფაცხოვრებო და სახიფათო) საშუალო რაოდენობა შეადგენს 1,0 კგ/კაც/დღე-ში. იმის გათვალისწინებით, რომ ადინისტრაციულ შენობაში ერთდროულად 10 კაცზე მეტი არ იმყოფება, ნარჩენების რაოდენობაა 10 კგ/დღ და 10 * 240 = 2400 კგ/წელ (2,4 ტ/წელ). ადმინისტრაციის თანამშრომლების 10 წლიანი ზრდის პროგნოზის გათვალისწინებით 2034 წლისთვის ნარჩენების მიახლოებით რაოდენობად პროგნოზირებულია: 15 კგ/დღ და 15 * 240 = 3600კგ/წელ (3,6 ტ/წელ).

ადმინისტრაციული შენობის ეზოს პერიოდული დასუფთავების შედეგად ასევე წარმოიქმნება ე.წ. „მწვანე ნარჩენები“ საშუალო წლიური რაოდენობით 500 კგ/წელ (0,5 ტ/წელ). 10 წლიან პერსპექტივაში აღნიშნული ნარჩენების რაოდენობრივი ცვლილება მოსალოდნელი არ არის.

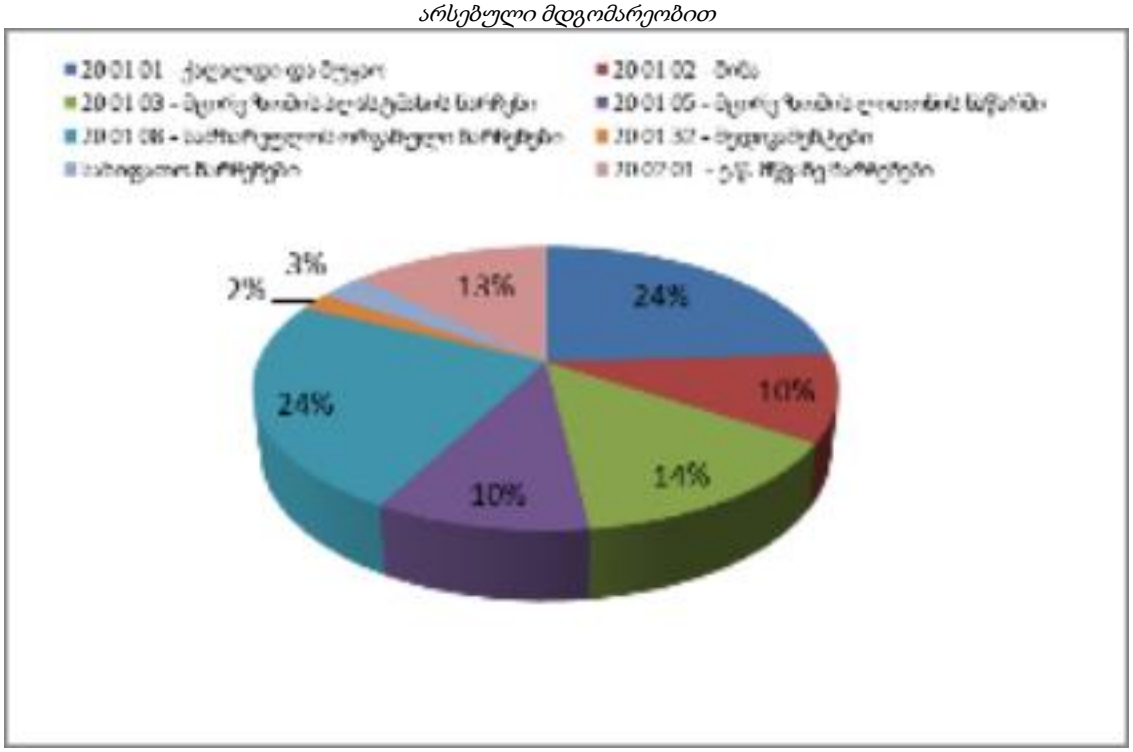
ადინისტრაციის მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების ჯამური რაოდენობა შეადგენს:

- არსებული მდგომარეობით: 2,4 + 0,5 = 2,9 ტ/წელ;
- 10 წლიან პერსპექტივაში: 3,6 + 0,5 = 4,1 ტ/წელ.

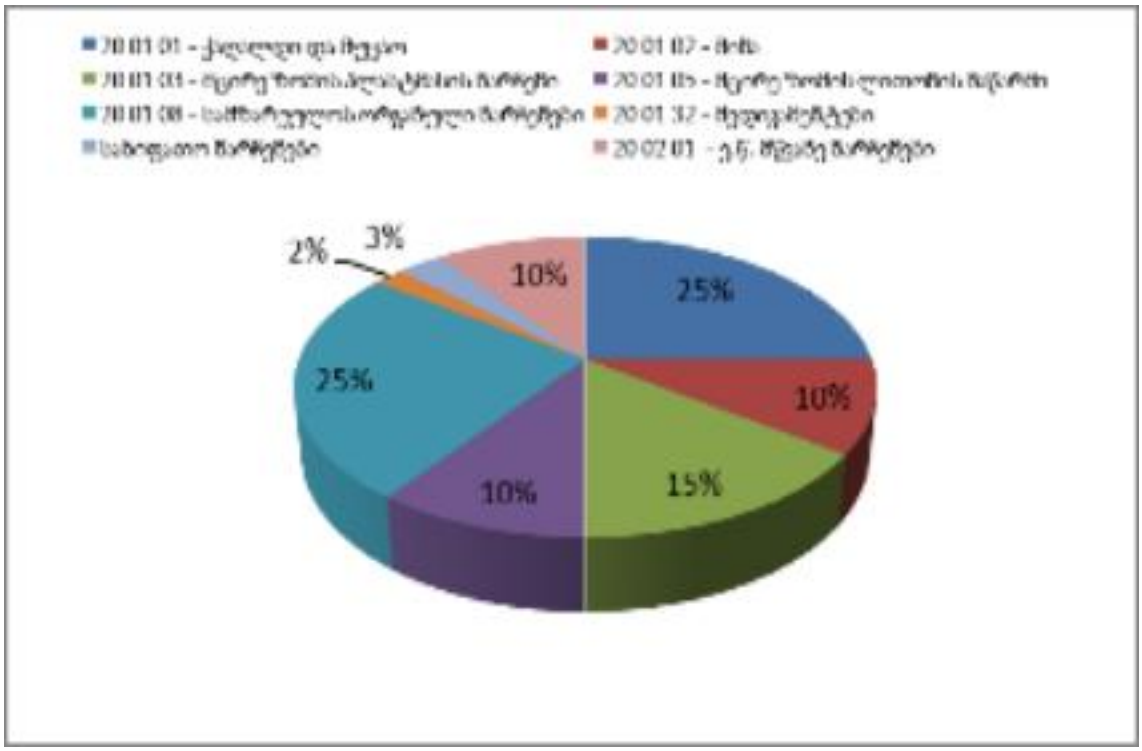
ადმინისტრაციის შენობაში წარმოქმნილი მიერ წარმოქმნილი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მიახლოებითი შემადგენლობა ნაჩვენებია დიაგრამებზე 6.4.1. და 6.4.2.

დიაგრამა 6.4.1. ადმინისტრაციის შენობაში წარმოქმნილი ნარჩენების შემადგენლობის მიახლოებითი გადანაწილება

არსებული მდგომარეობით

10 წლიან პერსპექტივაში

მოსახლეობა: განსახილველი დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს არსებულ დასახლებულ პუნქტებში უახლოეს 10 წლიან პერიოდში მოსახლეობის რაოდენობის მნიშვნელოვანი ზრდა მოსალოდნელი არ არის. დღეისათვის ზოგიერთ დასახლებაში აღინიშნება მუდმივი მოსახლეობის კლება. შესაბამისად 10 წლიან პერსპექტივაში მოსახლეობის მხრიდან წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი ზრდა ან სახეობრივი ცვლილება მოსალოდნელი არ არის.

მეცხოველეობის ფერმერები: როგორც ზემოთ აღინიშნა, მეცხოველეობის ფერმებში წარმოიქმნება: ცხოველური წარმოშობის ფეკალური მასა, დაცემული ცხოველი და შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენები.

ლიტერატურული წყაროების ანალიზის საფუძველზე ერთი მსხვილფეხა საქონელი დღეღამის განმავლობაში წარმოქმნის დაახლოებით 60 ლ ფეკალურ მასას. წვრილფეხა საქონელის მიერ წარმოიქმნება დაახლოებიოთ 20 ლ ფეკალური მასა. მოპოვებული ინფორნაციის მიხედვით განსახილველი დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე მეცხოველეობის ფერმებში ამჟამად 1160 მსხვილფეხა და 22 000 წვრილფეხა საქონელი ჰყავს. შესაბამისად წარმოქმნილი ნაკელის მიახლოებით რაოდენობა შეადგენს:

$$(1160 \times 60 \times 365 / 1000) + (22\,000 \times 20 \times 365 / 1000) = 25\,404 + 160\,600 \approx 186\,000\ м^3$$

აქვე აღსანიშნავია, რომ საკუთრივ ფერმების ტერიტორიაზე წარმოიქმნება აღნიშნული მასის მაქსიმუმ 10-15%. დანარჩენ პერიოდს საქონელი ატარებს ღია საძოვრებზე. შესაბამისად ფეკალური მასის მაქსიმალური მოცულობა, რომელიც წარმოიქმნება ფერმების ტერიტორიაზე და შემდგომ მართვას ექვემდებარება, არის:

$$186\,000 \times 0{,}15 = 27\,900\ м^3.$$

10 წლიან პერსპექტივაში შესაძლებელია, რომ ეს რაოდენობა 20%-ით გაიზარდოს. შესაბამისად 2034 წლისთვის ფეკალური მასის პროგნოზირებული მოცულობა იქნება:

$$27\,900 + (27\,900 \times 0.20) = 33\,480\ м^3.$$

რაც შეეხება დაცემულ ცხოველებს (02 02 02 - ცხოველური ქსოვილების ნარჩენები). ამ ტიპის ნარჩენების ზუსტი პროგნოზირება შეუძლებელია. ანალოგიური წარმადობის ფერმერული მეურნეობის პრაქტიკუდან გამომდინარე შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ თითოეულ ფერმაში წლის განმავლობაში წარმოიქმნება 3-5 ერთეული დაცემული ცხოველი (დაახლოებით 0,6 ტ). შესაბამისად, დაცემული ცხოველების საერთო რაოდენობა იქნება:

$$31 \times 0.6 = 18{,}6\ т/წელ.$$

თითოეული ფერმა წლის განმავლობაში საშუალოდ წარმოქმნის დაახლოებით 0,2 ტ/წელ შერეულ საყოფაცხოვრებო ნარჩენს. შესაბამსიად შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ჯამური რაოდენობა იქნება:

$$31 \times 0.2 = 6{,}2\ т/წელ.$$

შემოსული მწყემსები: დაცული ტერიტორიების საზღვრებში შემოსული მწყემსების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობა, საორიენტაციო შეფასებით, 0,5 ტ/წელ-ს არ აღემატება. ნარჩენები უმეტესწილად შერეულ საყოფაცხოვრებო ნარჩენებს წარმოადგენენ. ისინი ძირითადად ზამთრის სეზონზე წარმოიქმნება. 10 წლიან პერსპექტივაში აღნიშნული წყაროებიდან წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი ზრდა ან სახეობრივი ცვლილება მოსალოდნელი არ არის.

სასაზღვრო პოლიცია: სასაზღვრო პოლიციის ბლოგ-პოსტების საქმიანობის სპეციფიკის შესახებ ინფორმაციაზე წვდომა შეზღუდულია. აქედან გამომდინარე მათ მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების ზუსტი სახეობრივი და რაოდენობრივი იდენტიფიცირება ვერ მოხერხდა. თუმცა არსებული ინფორმაციით სასაზღვრო ბლოკ-პოსტებზე წარმოიქმნება ძალზედ მცირე რაოდენობით (არაუმეტეს 0,5 ტ/წელ) შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენები.

კონტრაქტორი კომპანიები: დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის ან ახალი ეკოტურისტული ლოკაციების მოწყობის პროცესში წარმოიქმნება სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მათ შორის სახიფათო ნარჩენებიც). როგორც აღინიშნა, ამ ტიპის ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებლობა ინვესტორ ან კონტრაქტორ სამშენებლო კომპენიებს ეკისრება. დღეისათვის აღნიშნული

წყაროების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობების ზუსტი პროგნოზირება შეუძლებელია. უხეში შეფასებით დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ამ ტიპის ნარჩენები დაახლოებით 0,5-1,0 ტ/წელ-ს შეადგენს. პერსპექტივაში აღნიშნული ნარჩენების რაოდენობა 100-200%-ითაც შეიძლება გაიზარდოს. ნარჩენების რაოდენობრივი მაჩვენებლები განსაზღვრული უნდა იყოს ინდივიდუალურ პროექტებში, პროექტის სპეციფიკისა და მასშტაბების მიხედვით და ასახული უნდა იყოს ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმებში.

8 ნარჩენების მართვის ალტერნატივების ანალიზი

„ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მიხედვით ნარჩენების მართვა გულისხმობს: ნარჩენების შეგროვებას, დროებით შენახვას, წინასწარ დამუშავებას, ტრანსპორტირებას, აღდგენას და განთავსებას, ასევე ამ საქმიანობების, ღონისძიებებისა და ოპერაციების ზედამხედველობას და ნარჩენების განთავსების ობიექტების შემდგომ მოვლას.

წინამდებარე პარაგრაფში შეფასებულია ნარჩენების მართვის ძირითად ეტაპების გონივრული ალტერნატივები. განსახილველი დაცული ტერიტორიების სპეციფიკიდან და სიტუაციური ანალიზიდან გამომდინარე შერჩეულია ოპტიმალური ვარიანტები, რაც შემდგომ პარაგრაფებში განხილულია უფრო დეტალურად.

8.1 ნარჩენების შემცირების ალტერნატივები

წინა პარაგრაფებში წარმოდგენილი „ვინ, სად, რა“ ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა, რომ დღეისათვის განსახილველი დაცული ტერიტორიების დაბინძურების ძირითად წყაროებს წარმოადგენენ: დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ზოგიერთი სოფლის მოსახლეობა (მათ შორის დაცულ ტერიტორიებში გამდინარე წყლის ობიექტების ზედა ბიეფში არსებული მოსახლეობა) ფერმერები/მწყემსები და ვიზიტორები. ერთი მხვრივ, დაცული ტერიტორიები ხელს უწყობს ფერმერების/მწყემსებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის კეთილდღეობას და უზრუნველყოფს მათთვის ბუნებრივი რესურსებით მდგრად სარგებლობას. მეორე მხრივ, ხდება ბუნებრივი რესურსების „არამომხმარებლურ“ გამოყენებაზე დაფუძნებული ალტერნატიული შემოსავლების, როგორიცაა ეკოკტურიზმი, დანერგვა.

აღნიშნულ წყაროებთან მიმართებაში ნარჩენების მოცულობების შემცირების ღონისძიებების გატარების პრაქტიკული ღირებულება საკმაოდ მაღალია. თავისი კომპეტენციის ფარგლებში დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მხრიდან ნარჩენების შემცირების ალტერნატიული ღონისძიებებიდან აღსანიშნავია:

- საკუთარი ნარჩენების მოცულობების შემცირება საჭირო მასალების და საშუალებების ოპტიმალური შერჩევის გზით, მაგალითად: სათანადო შეფუთვის მქონე გარემოსადმი მეგობრული პროდუქტების შეძენა, როგორიცაა ქაღალდი, მრავალჯერადი გამოყენების კარტრიჯები, ეკონათურები და სხვა;
- ვიზიტორთა ცენტრში და ეკოტურისტული თვალსაზრისით სხვა აქტიურ ლოკაციებზე ვიზიტორებისთვის სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი გამოყენების ინვენტარის შეთავაზება (მაგალითად წყლის მრავალჯერადი ბოთლები, ლაშრობისთვის გამოსაყენებელი ჩანთები და სხვა);
- საკითხის გათვალისწინება მოიჯარე (მათ შორის მწყემსებთან და ფერმერებთან) და კონტრაქტორ კომპანიებთან გაფორმებული ხელშეკრულებების ფარგლებში.

8.2 ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის ალტერნატივები

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიებისთვის განხილულია ნარჩენების შეგროვების შემდეგი ალტერნატივები:

1. ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების განლაგებას მხოლოდ დაცული ტერიტორიების შესასვლელებთან, ხოლო დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზე დაინერგოს პრინციპი „ნარჩენების გარეშე – გამოგაქვს ის, რაც შეგაქვს”;
2. ნარჩენების შესაგროვებელი დიდი ზომის კონტეინერების განლაგება დაცული ტერიტორიების შესასვლელებთან (ნარჩენების შეგროვების ძირითადი პუნქტი). ასევე, შედარებით მცირე ზომის კონტეინერების განლაგება მოხდეს პოპულარულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზეც (შეგროვების წინასწარი პუნქტები).

- შეგროვების წინასწარი პუნქტებიდან ძირითად პუნქტამდე ნარჩენების ტრანსპორტირება ხორციელდება დაცული ტერიტორიების თანამშრომლების მიერ;
- შეგროვების წინასწარი პუნქტებიდან ძირითად პუნქტამდე ნარჩენების ტრანსპორტირება ხორციელდება კონტრაქტორი კომპანიის დახმარებით.

1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში საჭიროა მეტი ძალისხმევა ეფექტიანი განათლების სისტემის დანერგვისა და კარგად განსაზღვრული წესების დაცვის უზრუნველყოფის მხრივ.

მე-2 ვარიანტი მოითხოვს მეტ ფინანსურ და ადამიანურ რესურს შეგროვების წინასწარი პუნქტების მომსახურების მიზნით. ამ შემთხვევაში ასევე აუცილებელია მკაცრი კონტროლის მექანიზმების დანერგვა და მიზანმიმართული ღონისძიებების გატარება, რომ ადგილი არ ჰქონდეს საპირისპირო შედეგებს (მაგ. შეგროვების წინასწარი პუნქტების დაზიანება მარგინალური ამინდის ან სხვადასხვა ადამიანური ფაქტორების გამო; და ა.შ.).

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს 3 სხვადასხვა კატეგორიის დაცულ ტერიტორიებს: ეროვნული პარკი, სახელმწიფო ნაკრძალი და ბუნების ძეგლები. ამავე დროს ეს დაცული ტერიტორიები მოიცავს საკმაოდ დიდ ფართობს და ერთმანეთისგან დაცილებულია საკმაოდ დიდი მანძილით. გასათვალისწინებელი საკითხია ადგილობრივი გზების ტექნიკური მდგომარეობაც. აქედან გამომდინარე ამ ტერიტორიების ფარგლებში განხილულია ნარჩენების შეგროვების სხვადასხვა (კომბინირებული) ალტერნატივები.

- ეროვნული პარკის ფარგლებში და 'კაკლის ყურეს" ბუნების ძეგლის შემთხვევაში (მის სიახლოვეს მდებარეობს რეინჯერთა სადგური) დანერგილია და წარმატებით მოქმედებს მე-2 ალტერნატივა;
- „არწივის ხეობის" და „ტახტი-თეფას" ბუნების ძეგლების შემთხვევაში შემოთავაზებულია 1-ლი ალტერნატივა. იმის გათვალისწინებით, რომ არწივის ხეობის ბუნების ძეგლი მდებარეობს ქ. დედოფლისწყაროდან 2-3 კმ დაშორებით, მასთან მიდის კეთილმოწყობილი გზა, ამ ლოკაციიდან ნარჩენების გატანას მოემსახურება დასუფთავების მუნიციპალური სამსახური;
- განსხვავებულ მიდგომას მოითხოვს „ტახტი-თეფას ტალახის ვულკანების" ბუნების ძეგლი, რომელიც დედოფლისწყაროდან 80 კმ-ში მდებარეობს და მის სიახლოვეს სხვა დასახლებული პუნქტი არ არის. ამ ლოკაციაზე ვიზიტორებისთვის მოქმედებს პრინციპი „ნარჩენების გარეშე – გამოგაქვს ის, რაც შეგაქვს".

დღეისათვის, წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი და სახეობრივი ანალიზის მიხედვით ეკოტურისტული ლოკაციებიდან ნარჩენების გამოტანისთვის კონტრაქტორი კომპანიების გამოყენება ფინანსური და ტექნიკური თვალსაზრისით არ არის მიზანშეწონილი. ნარჩენების ეფექტური მართვის მიზნით უმჯობესია ნარჩენების გამოტანა განახორციელონ დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლებმა, არსებული პრაქტიკის მიხედვით. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ადმინისტრაციამ გამოთქვა სურვილი იქონის ნარჩენების შეგროვება/გატანისთვის განკუთვნილი მაღალი გამავლობის სპეც-მანქანა, რისთვისაც უნდა გამოიყოს დამატებითი პერსონალი.

8.3 ნარჩენების წინასწარი დამუშავების ალტერნატივები

კოდექსის განმარტებით ნარჩენების წინასწარი დამუშავება სხვა ოპერაციებთან ერთად გულისხმობს სეპარირებასაც, რაც თავის მხრივ წარმოადგენს ნარჩენების შეგროვების ისეთი მეთოდების გამოყენებას, რომლის დროსაც ნარჩენების ნაკადები მათი შემდგომი დამუშავების ხელშეწყობისათვის განცალკევებულია სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით.

განსახილველი დაცული ტერიტორიების ფარგლებში სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვისთვის მნიშვნელოვანია გადაწყვეტილების მიღება, იმის თაობაზე თუ რა ტიპის ნარჩენები უნდა ჩაერთოს დამუშავების (აღდგენის) პროგრამაში. თავის მხრივ ამისთვის

საჭიროა ასეთი ტიპის ნარჩენების გასაღების ბაზრების/შესაბამისი კონტრაქტორების იდენტიფიცირება.

განსახილველი დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს მოქმედებს ქაღალდის და პლასტიკის გადამამუშავებელი ობიექტი. ამათან გასათვალისწინებელია, რომ ასეთი ობიექტების ტექნოლოგიური ხაზები არ არის გათვლილი სხვადასხვა ფიზიკურ კონდიციაში მყოფი ნარჩენების რეციკლირებაზე. გარკვეული სირთულეებია ტრანსპორტირების ოპერაციებთან დაკავშირებით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ასევე დღეისათვის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი ანალიზის საფუძველზე შემოთავაზებულია სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის ეტაპობრივი დანერგვის ალტერნატივები, კერძოდ:

- საწყის ეტაპზე ნარჩენების სეპარირებული პრაქტიკის დანერგვა ძირითად ლოკაციაზე (ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი), რასაც ძირითადად სადემონტრაციო, საგანმანათლებლო და ცნობიერების ამაღლების მიზნები ექნება;
- შემდგომ ეტაპებზე ნარჩენების სეპარირებული პრაქტიკის დანერგვა დაცული ტერიტორიების სხვა, დიდი აქტიურობის მქონე ეკოტურისტულ ლოკაციებზე; ასევე ვალდებულებების დაკისრება მოიჯარე და კონტრაქტორი კომპანიებისთვის. აღნიშნულ ეტაპებზე დიდი მნიშვნელობა მიენიჭება ნარჩენების გასაღების ბაზრების და შესაბამისი კონტრაქტორების იდენტიფიცირებას.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების სპეციფიკის გათვალისწინებით შემოთავაზებულია ერეთ-ერთი სახის ნარჩენის წინასწარი დამუშავების ალტერნატივა, კერძოდ:

როგორც ზემოთ აღინიშნა ვაშლოვანის ეროვნული პარკი ესაზღვრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკას და ტერიტორიაზე შემოსული ყველა ვიზიტორის პირადი მონაცემები იგზავნება სასაზღვრო პოლიციაში. შედეგად ადმინისტრაციაში გროვდება ვიზიტორების პირადი მონაცემების შემცველი მაკულატურა (100 კგ/წელ.). პირადი მონაცემების დაცვის მიზნით შემოთავაზებულია, რომ მოხდეს ამ ტიპის ნარჩენების ადგილზე დაქუცმაცება ე.წ. შრედერის გამოყენებით (ნარჩენების მართვის კოდექსის შესაბამისად აღდგენის და განტავსების ოპერაციები, კოდებით D13 და R12).

არსებობს სხვა ალტერნატიული ვარიანტიც - ბოლო პერიოდში საქართველოში აქტიურდება მსგავსი ნარჩენების გადამამუშავებელი საწარმოები. შესაბამისად შესაძლებელია მოძიებული იქნეს შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორი კომპანია, რომელიც უზრუნველყოფს ამ ტიპის ნარჩენების გატანას და პირადი მონაცემების დაცვის გარანტიით მათ განადგურებას ან აღდგენას.

8.4 ნარჩენების აღდგენის ალტერნატივები

დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების ადგილზე აღდგენის მხოლოდ ერთი ალტერნატიული ვარიანტი - კომპოსტირებაა ოპტიმალური (ნარჩენების მართვის კოდექსის მიხედვით - აღდგენის ოპერაცია კოდით „R3“).

ამ შემთხვევაშიც შემოთავაზებულია კომპოსტირების პრაქტიკის ეტაპობრივი დანერგვის ალტერნატივები, კერძოდ:

- საწყის ეტაპზე ნარჩენების კომპოსტირება ძირითად ლოკაციაზე (ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი);
- შემდგომ ეტაპებზე კომპოსტირების ღონისძიებების დანერგვა დაცული ტერიტორიების ცალკეულ ეკოტურისტულ ლოკაციაზე. თუმცა აღნიშნული ალტერნატივის პრაქტიკაში გამოყენება მხოლოდ მკაცრი კონტროლის პირობებში და დაცული ტერიტორიების კონსერვაციების პრინციპების დაცვის პარალელურად უნდა მოხდეს. კომპოსტირების

დამატებითი ლოკაციების შერჩევა დაცულ ტერიტორიაზე არსებული პირობების, მათ შორის ვიზიტორების აქტივობების გათვალისწინებით უნდა მოხდეს.

8.5 ნარჩენების დროებითი შენახვის ალტერნატივები

კოდექსის განმარტებით ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტი ეს არის ობიექტი, სადაც ინახება ნარჩენები 3 წელზე ნაკლები დროით, თუ ნარჩენები განკუთვნილია აღდგენისთვის, ან 1 წელზე ნაკლები დროით, თუ ნარჩენები განკუთვნილია განთავსებისთვის. 50 ტონაზე ნაკლები არასახიფათო და 2 ტონაზე ნაკლები სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტის მოწყობა და ოპერირება სპეციალურ რეგისტრაციას არ ექვემდებარება.

განსახილველი დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არასახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტის მოწყობის ალტერნატივა, როგორც ტექნიკური, ასევე გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით, არ არის ოპტიმალური გამოსავალი. უკეთესი ალტერნატიული ვარიანტია არასახიფათო ნარჩენების გატანა მოხდეს დაგროვების შესაბამისად.

სახიფათო ნარჩენები მცირე რაოდენობებიდან გამომდინარე ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტის მოწყობა პრაქტიკული თვალსაზრისით გამართლებულია მხოლოდ ადმინისტრაციული და ვიზიტორთა შენობის ფარგლებში, რომელმაც საგანმანათლებლო ფუნქციაც შეიძლება შეითავსოს. შემოთავაზებულია ორი ალტერნატიული ვარიანტი:

- სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის კუთხის მოწყობა ადმინისტრაციული შენობის მიმდებარედ, სადაც განთავსდება შესაბამისი წარწერის მქონე ლითონის ურნა სახიფათო ნარჩენების შეგროვებისთვის;
- სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვისთვის მინის გამჭირვალე ყუთის მოწყობა ვიზოტორთა შენობაში, სადაც სექციების მიხედვით განთავსებული იქნება სხვადასხვა სახის სახიფათო ნარჩენი (მაგ. ელემენტი, კარტრიჯი, ლუმინესცენტური ნათურა და სხვა). აღნიშნულ ყუთს ექნება შესაბამისი აღნიშვნა და წარწერები სეპარირებული შეგროვების მნიშვნელობასთან დაკავშირებით.

8.6 ნარჩენების ტრანსპორტირების ალტერნატივები

დღეისათვის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების, საბოლოო განთავსების ადგილამდე, ტრანსპორტირება რეინჯერების მიერ ხდება. პერსპექტივაში, ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვასთან ერთად, შემოთავაზებულია ნარჩენების ტრანსპორტირების ორი ალტერნატიული ვარიანტი:

1. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება ნარჩენების მიღება-გადამუშავებაზე პასუხისმგებელი კონტრაქტორების მიერ;
2. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება საბოლოო განთავსების/აღდგენის ადგილებამდე საკუთარი ძალებით (საკუთარი სატრანსპორტო საშუალებებით).

ნარჩენების ტრანსპორტირების მეთოდი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია ნარჩენების გადამამუშავებელი ობიექტების ადგილმდებარეობაზე და მათ მოთხოვნებზე. პერსპექტივაში შეიძლება დაინერგოს ორივე, ან კომბინირებული ტრანსპორტირების მეთოდი. აქვე აღსანიშნავია, რომ მე-2 ალტერნატიული ვარიანტი საჭიროებს დამატებით ინვესტიციებს სატრანსპორტო საშუალებების შეძენასთან დაკავშირებით. მეორე მხრივ, 1-ლი ალტერნატივის დამატებითი ფინანსური ხარჯები მომსახურების გაზრდილ ღირებულებას შეიძლება უკავშირდებოდეს.

8.7 ფერმერების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ალტერნატივები

ფერმერების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ვალდებულება არ არის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ვალდებულება. თუმცა განსახილველი დაცული ტერიტორიების შემთხვევაში ეს საკითხი აქტუალურია და შემოტავაზებულია რამდენიმე ალტერნატივა, რაც შემდგომში შესაძლებელია საიჯარო ხელშეკრულებებში აისახოს.

დღეისათვის ქვეყანაში არ არსებობს სათანადო რეგულაციები და ინფრასტრუქტურა ცხოველური ექსკრემენტების მართვასთან დაკავშირებით. მიღებული პრაქტიკაა ასეთი ტიპის ნარჩენების გამოყენება მოხდეს სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ნაყოფიერების ამაღლების მიზნით. საუკეთესო პრაქტიკაა ასეთი ნარჩენების გამოყენება მოხდეს იმ სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე, სადაც საკუთრივ ცხოველური საკვები კულტურები მოიყვანება. შესაბამისად მოიჯარეებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში საკითხის აღნიშნული მიმართულებით ასახვა საუკეთესო პრაქტიკაა.

რაც შეეხება დაცემულ ცხოველებს - ცხოველური ქსოვილების ნარჩენები. საუკეთესო ალტერნატივაა ფერმერების მიერ კონტრაქტორ კომპანიებთან ხელშეკრულებების გაფორმება ამ ტიპის ნარჩენების გატანის და შემდგომი გაუვნებელყოფის თაობაზე. არსებობს ორი რეალისტური ვარიანტი: ნარჩენების გატანა და განთავსება შესაბამისი ნებართვის მქონე საბოლოო განთავსების უბნებზე - ე.წ. ბეიკერის ორმოები ან ნარჩენების გატანა და ინსინერაცია შესაბამისი ნებართვის მქონე გადამამუშავებელ საწარმოებში (ინსინერატორებში).

9 ნარჩენების მართვის დაგეგმვა

9.1 ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებები

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია უზრუნველყოფს ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებების გატარებას, რაც გულისხმობს:

- ადგილობრივ მოსახლეობასთან ეფექტიანი კომუნიკაცია, მათი ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლება (დეტალურად აღწერილია შესაბამის პარაგრაფში);
- ეფექტიანი კოორდინაცია მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების პროგრამებთან (დეტალურად აღწერილია შესაბამის პარაგრაფში);
- კონტრაქტორების/ინვესტორების/მოიჯარეების კონტროლი, მათ ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმებში შემდეგი საკითხების გათვალისწინების მიზნით:
  - სამუშაო ზონების საზღვრების დაცვის ეფექტური ღონისძიებები, რათა ადგილი არ ჰქონდეს სამშენებლო და ნგრევის მასალების დამატებით წარმოქმნას;
  - დაცული ტერიტორიების საზღვრებში შემოსატანი სამშენებლო-სარეკონსტრუქციო მასალების და ინსტრუმენტების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი კონტროლის ეფექტური ღონისძიებები;
- საკუთარი ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებების ეფექტურად გატარება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს შემდეგს:
  - სათანადო შეფუთვის მქონე გარემოსადმი მეგობრული პროდუქტების შეძენა, როგორიცაა ქაღალდი, მრავალჯერადი გამოყენების კარტრიჯები, ეკონათურები და სხვა;
  - უსაფრთხოებისა და ჯანდაცვის ნორმების დაცვით ცალკეული სახის ინვენტარის გამოყენება შეძლებისდაგვარად მრავალჯერადად;
  - დაზიანებული და მწყობრიდან გამოსული ხელსაწყოების შეძლებისდაგვარად შეკეთება და ხელმეორედ გამოყენება (მაგ. დაცლილი კარტრიჯები გადაეცემა მომწოდებელს და მოხდება მათი დატენვა-აღდგენა);
  - მცირე რაოდენობით მედიკამენტების, ასევე ეზოს ფარგლებში მწვანე ნარგავების შეწამვლისთვის საჭირო ქიმ-პრეპარატების შესყიდვისას გაკონტროლდება მათი ვარგისიანობის ვადა;
- ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებების ეფექტურად გატარება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს შემდეგს:
  - ეკოგანათლების და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებების გატარება (დეტალურად აღწერილია შესაბამის პარაგრაფში);
  - ვიზიტორთა ცენტრში და ეკოტურისტული თვალსაზრისით სხვა აქტიურ ლოკაციებზე სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი გამოყენების ინვენტარის შეთავაზება (მაგალითად წყლის მრავალჯერადი ბოთლები, ლაშქრობისთვის გამოსაყენებელი ჩანთები და სხვა). კარგი პრაქტიკა იქნება მსგავს საველე ინვენტარზე დატანილი იყოს შესაბამისი საინფორმაციო წარწერები ან დაცული ტერიტორიების რუკა, სადაც მონიშნული იქნება ნარჩენების შესაგროვებელი ლოკაციები.

9.2 ნარჩენების შეგროვება და სეპარირების მეთოდები

როგორც ალტერნატივების ანალიზის პარაგრაფში აღინიშნა, ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში შემოთავაზებულია ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების მეთოდების დანერგვა რამდენიმე ეტაპად. შემოთავაზებულია, რომ დაცული ტერიტორიების ფარგლებში სეპარირებული შეგროვების ღონისძიებები დაინერგოს 3 ეტაპად. ყოველი მომდევნო ეტაპი გულისხმობს ნარჩენების სეპარირების პროცესის გაუმჯობესებას. ეს ეტაპებია:

I. **ეტაპი** - ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრინციპების დანერგვა-გაუმჯობესება ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ტერიტორიაზე (2025-2026 წლიდან);

II. **ეტაპი** - ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრინციპების ნაწილობრივი დანერგვა ეკოტურისტული თვალსაზრისით აქტიურ ლოკაციებზე, მათ შორის ღამის გასათევ და საპინკინე ტერიტორიებზე (მიჯნის ყურე; ვიზიტორთა სოფელი) (2027-2028 წლიდან);

III. **ეტაპი** - - ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების მეთოდების დახვეწა-გაუმჯობესება ეკოტურისტული თვალსაზრისით აქტიურ ლოკაციებზე (2030 წლიდან).

9.2.1 I ეტაპი

ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენები:

ნარჩენების სეპარირებული შეგროვება ხდება შემდეგი ნაკადების მიხედვით:

არასახიფათო ნარჩენები:		სახიფათო ნარჩენები:	
ნაკადი №	კოდი და დასახელება	ნაკადი №	დასახელება
1.	20 01 01 - ქაღალდი და მუყაო;	8.	ნავთობპროდუქტების შემცველი ნარჩენები;
2.	20 01 02 - მინა;	9.	შერეული ბატარეები;
3.	20 01 03 - მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი;	10.	ლუმინესცენტური ან სხვა ვერცხლისწყლის შემცველი ნარჩენები.
4.	20 01 05 - მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი;		
5.	20 01 08 - სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები;		
6.	20 02 01 - კომპოსტირებადი ნარჩენები		
7.	20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები (რომელთა განცალკევება შეუძლებელია);		

ეკოტურისტულ ლოკაციებზე ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი საყოფაცხოვრებო ნარჩენები:

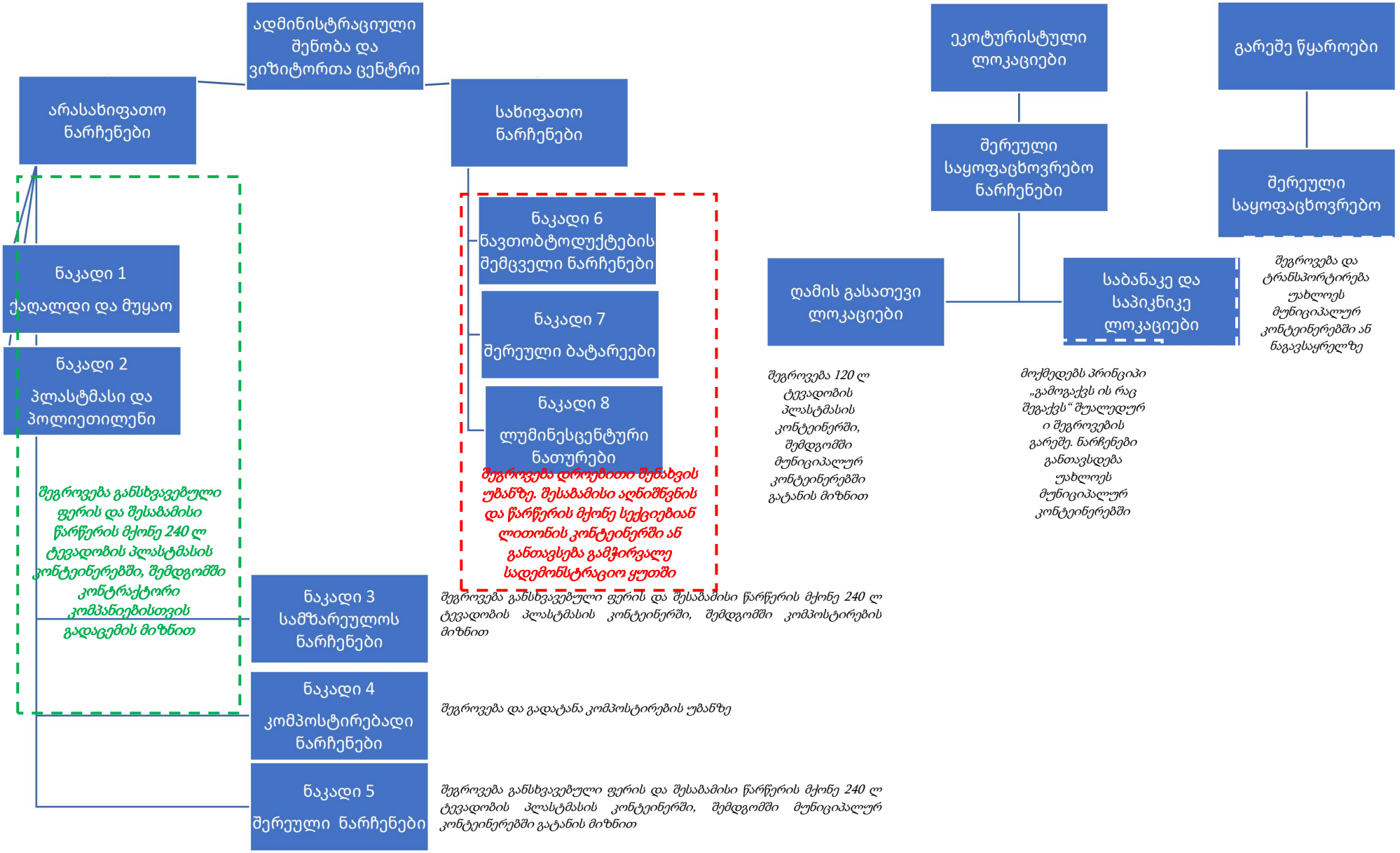
- ღამის გასათევ ლოკაციებზე და მათთან ინტეგრირებულ საპიკნიკე სივრცეებზე (მათ შორის რეინჯერთა სადგურები) ნარჩენების შეგროვება ხდება საერთო, შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენების კონტეინერში, საიდანაც ნარჩენები რეინჯერების მიერ გაიტანება მუნიციპალურ ნაგავსაყრელზე ან უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში. უპირატესობა ენიჭება პრინციპს „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“, თუმცა საჭიროების შემთხვევაში ნარჩენების შეგროვება და გამოტანა ხდება რეინჯერების მიერ;
- საბანაკე და ზოგ საპიკნიკე ლოკაციებზე, ასევე ეკოტურისტული ბილიკების ფარგლებში წინასწარი შეგროვება გათვალისწინებული არ არის. პრინციპით „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ შერეული ნარჩენები განთავსდება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში.

გარეშე წყაროების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენები, რომელიც ვრცელდება დაცული ტერიტორიების საზღვრებში:

შეგროვება ხდება რეინჯერების მიერ, ასევე პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში მოხალისეების ჩართულობით. შერეული ნარჩენები გაიტანება და განთავსდება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში ან დედოფლისწყაროს ნაგავსაყრელზე.

I ეტაპზე ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის პრინციპიალური სქემა მოცემულია ნახაზზე 9.2.1.1.

ნახაზი 9.2.1.1. - I ეტაპზე ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის პრინციპიალური სქემა

9.2.2 II ეტაპი

II ეტაპზე სეპარირებული შეგროვება ნაწილობრივ დაინერგება ისეთ ტურისტულ ობიექტებზე, როგორიცაა საპიკნიკე ლოკაციები, ღამის გასათევი კოტეჯები. შემოთავაზებულია ნარჩენების სეპარირება ორ ნაკადად:

- ნაკადი 1 - მშრალი ნარჩენები (როგორიცაა ქაღალდი, მუყაო, პლასტმასი, პოლიეთილენის პარკები, მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი). შეგროვდება 120 ლ ტევადობის პლასტმასის კონტეინერში, შემდგომში გამოტანის და უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში განთავსების მიზნით;
- ნაკადი 2 - ორგანული ნარჩენები, რომელიც განთავსდება განცალკევებულ კონტეინერში, შემდგომში სეპარირების მიზნით.

9.2.3 III ეტაპი

III ეტაპი გულისხმობს ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების მეთოდის დახვეწას და გათანაბრებას ადმინისტრაციულ შენობაში არსებულ შეგროვების მეთოდთან. ნარჩენები შეგროვდება განსხვავებული ფერის და შესაბამისი წარწერის მქონე 120 ლ ტევადობის პლასტმასის კონტეინერებში, შემდეგი ნაკადების მიხედვით:

- ნაკადი 1 - ქაღალდი და მუყაო;
- ნაკადი 2 - პლასტმასი და პოლიეთილენი;
- ნაკადი 3 - ორგანული ნარჩენები.

დაგროვების შესაბამისად მოხდება ნარჩენების ნაკადების 1 და 2 გამოტანა და სეპარირებული განთავსება ადმინისტრაციულ შენობასთან არსებულ ანალოგიურ კონტეინერებში, შემდგომში კონტრაქტორი კომპანიებისთვის გადაცემის მიზნით. ნაკადი 3 - ორგანული ნარჩენები ექვემდებარება კომპოსტირებას.

9.2.4 მოთხოვნები ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის პროცესში

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია უზრუნველყოფს შესაბამისი ღონისძიებების გატარებას ნარჩენების ეფექტური შეგროვების და გამოტანის პროცესში:

- აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე მოხდება ნარჩენების წარმოქმნის მხრივ პრიორიტეტული ლოკაციების განსაზღვრა და ნარჩენების გამოტანის ეფექტური მარშრუტების შერჩევა;
- აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე მოხდება მუნიციპალუტეტების შესაბამის სამსახურებთან კომუნიკაცია პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლების მიზნით;
- აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე მოხდება ნარჩენების შესაგროვებელი საკუთარი ინვენტარის შეფასება და საჭიროების მიხედვით პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლება-წესრიგში მოყვანა;
- ვიზიტორთა ცენტრში დაინერგება მოკლე ტრეინინგების პრაქტიკა ტურისტული ჯგუფებისთვის, რომლის შინაარსი უნდა იყოს მათთვის ინფორმაციის მიწოდება შემდეგ საკითხებზე:
    - პრინციპის „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ აუცილებლობის შესახებ;
    - მუნიციპალური კონტეინერების ადგილმდებარეობების შესახებ;
    - სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის და მნიშვნელობის შესახებ.
- წელიწადში ორჯერ (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ) განხორციელდება დაცული ტერიტორიების მგრძნობიარე მონაკვეთების

მასშტაბური დასუფთავება და ნარჩენების შეგროვება. დასუფთავების აქციაში ჩართული იქნებიან მოხალისეები (მოსწავლეები, სტუდენტები და სხვა);

- ადმინისტრაციულ შენობაში წარმოქმნილი მცირე რაოდენობით სახიფათო ნარჩენების შეგროვების პროცესში გათვალისწინებული იქნება შემდეგი საკითხები:
  - ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერი განთავსდება დახურულ შენობაში, მაქსიმალურად იზოლირებულ ოთახში;
  - სახიფათო ნარჩენების შეფუთვა და კონტეინერი აღინიშნება შესაბამისი აღმნიშვნელი ნიშნით (ეტიკეტით);
  - აკრძალულია ერთმანეთთან შეუთავსებელი ნარჩენების მოთავსება ერთსა და იმავე კონტეინერში;
  - აკრძალული იქნება ნარჩენების ხელით ჩაწნეხა;
  - ვიზიტორთა ცენტრის შენობაში გამჭირვალე სადემონსტრაციო ყუთის მოწყობის შემთხვევაში ნარჩენები განთავსებული იქნება სექციებად. აღნიშნულ ყუთში განთავსდება მხოლოდ შერეული ბატარეები და ხელსაწყოები. აკრძალული იქნება აღნიშნულ ყუთში ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნარჩენების, ლუმინესცენტური ნარჩენების ან სხვა ვერცხლისწყლის შემცველი ნარჩენების განთავსება.

9.3 ნარჩენების ტრანსპორტირების პირობები

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სეპარირებულად შეგროვებული ნარჩენების ტრანსპორტირება შესაძლოა განხორციელდეს ორი გზით:

1. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება ნარჩენების მიღება-გადამუშავებაზე პასუხისმგებელი კონტრაქტორების მიერ;
2. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება საბოლოო განთავსების/აღდგენის ადგილებამდე საკუთარი ძალებით (საკუთარი სატრანსპორტო საშუალებებით).

ნარჩენების ტრანსპორტირების მეთოდი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია ნარჩენების გადამამუშავებელი ობიექტების ადგილმდებარეობაზე და მათ მოთხოვნებზე.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია, ნარჩენების საკუთარი ძალებით ტრანსპორტირების პროცესში გაატარებს შესაბამის ღონისძიებებს, მათ შორის:

- ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის განკუთვნილი ავტოსატრანსპორტო საშუალება იქნება ტექნიკურად გამართული. მისი აღჭურვილობა და კომპლექტაცია უნდა შეესაბამებოდეს გადასატანი ნარჩენების სახეობას. გამორიცხული უნდა იყოს ნარჩენების ქარით გაფანტვა ან ნალექების ნარჩენებზე ზემოქმედება;
- სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის განკუთვნილი ავტოსატრანსპორტო საშუალებას ექნებათ შესაბამისი აღმნიშვნელი ნიშანი;
- თავიდან იქნება აცილებული ერთმანეთთან შეუთავსებელი ნარჩენების ტრანსპორტირება;
- ნარჩენების გადამზიდველი ვალდებულია სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირების განხორციელებამდე მიიღოს ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის სატრანსპორტო საშუალების დაშვების მოწმობა, ხოლო სატრანსპორტო საშუალების მძღოლი ვალდებულია სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირებისას თან იქონიოს აღნიშნული მოწმობა;
- სახიფათო ნარჩენების გადამზიდველი ვალდებულია, სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირებისას თან იქონიოს სახიფათო ნარჩენების საინფორმაციო ფურცელი და სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირების ფორმა (სახიფათო ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების სპეციალური მოთხოვნების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის შესაბამისად).

9.4 ნარჩენების საბოლოო განთავსება ან აღდგენა

ნარჩენების მართვის პროცესის ბოლო ეტაპს მათი განთავსება (D) ან აღდგენა (R) წარმოადგენს. განსახილველ დაცულ ტერიტორიებზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის პროცესში შემოთავაზებულია ორივე ღონისძიება. საწყის ეტაპზე უმეტესი სახეობის ნარჩენისთვის პრიორიტეტულად ჩაითვალა განთავსების ოპერაციები (D), რომ მოკლე პერიოდში მოხდეს არსებული პრობლემების გამოსწორება - დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების უსისტემო გავრცელების მაქსიმალური პრევენცია. შემდგომ ეტაპებზე, პრიორიტეტი ენიჭება აღდგენის ღონისძიებებს (R), რაც საუკეთესო გარემოსდაცვითი პრაქტიკაა. მნიშვნელოვანია, რომ აღდგენის ღონისძიებების პრიორიტეტიზაცია ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვა-გაუმჯობესების პარალელურად მოხდეს.

ცხრილში 9.4.1. წარმოდგენილია ინფორმაცია ნარჩენების საბოლოო განთავსება-აღდგენის შემოთავაზებული ღონისძიებების შესახებ, ნარჩენების სახეობების მიხედვით.

ცხრილი 9.4.1. ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების განთავსების და აღდგენის ღონისძიებები

ნარჩენის კოდი	ნარჩენის დასახელება	სახიფათო (დიახ/არა)	სახიფათოობის მახასიათებელი	განთავსების/აღდგენის ოპერაციები	
				განთავსების/აღდგენის კოდი	განმარტება/სავარაუდო კონტრაქტორი კომპანია
20 01 01	ქაღალდი და მუყაო	არა	-	R 5	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით / შპს ნეოპრინტი/ ირაკლი შიოლაშვილი
20 01 02	მინა	არა	-	D1 პერსპექტივაში, R 5	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე. პერსპექტივაში გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით
20 01 03	მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი	არა	-	R 5	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით / შპს აგროუბანი / ირაკლი შიოლაშვილი
20 01 05	მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი	არა	-	R 4	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით / შპს „ჯეო სტილი“
20 01 08	სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები	არა	-	R 3	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე
20 01 32	მედიკამენტები	არა	-	D 1	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე (დედოფლისწყაროს ნაგავსაყრელზე)
20 02 01	კომპოსტირებადი ნარჩენები (ადმინისტრაციული შენობის ეზოს დასუფთავების პროცესში წარმოქმნილი „მწვანე“ ნარჩენები)	არა	-	R 3	კომპოსტირება ადგილზე
20 03 01	შერეული მუნიციპალური ნარჩენები	არა	-	D 1	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე (წალკის ან თეთრისწყაროს მოქმედ ნაგავსაყრელზე)
20 01 27*	საღებავები, მელნები, წებოვანი და რეზინის, რომლების შეიცავს საშიში ქიმიურ ნივთიერებებს;	დიახ	H 5	D 10 ან R 9	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს: • ნარჩენის ინსინერაციას /შპს „მედიკალ ტექნოლოჯი“

					ან • ნარჩენის აღდგენას/შპს „სანიტარი“
20 01 33*	20 01 33* - შერეული ბატარეები და აკუმულატორები	დიახ	H 5	R 4	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს აღდგენას / შპს ჯეო სტილი; შპს ანტკელი
20 01 35*	წუნდებული ხელსაწყოები	დიახ	H 4, H 5	R 4	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს აღდგენას / შპს ჯეო სტილი
15 02 02*	ნავთობპროდუქტები თ დაბინძურებული ქსოვილები (საწმენდი ნაჭრები და დამცავი ტანისამოსი)	დიახ	H 15	D 10	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს ნარჩენის ინსინერაციას / /შპს „მედიკალ ტექნოლოჯი“, შპს „სანიტარი“
17 09 03*	სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მათ შორის შერეული ნარჩენები), რომლებიც შეიცავს სახიფათო ნივთიერებებს;	დიახ	H 5, H 7	D 10 (პერსპექტივაში - D 1)	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე ორგანიზაციას, რომელიც უზრუნველყოფს ნარჩენის ინსინერაციას. პერსპექტივაში, ქვეყანაში სახიფათო ნარჩენების პოლიგონის მოწყობის შემთხვევაში ექვემდებარება ნაგავსაყრელზე განთავსებას. **(ნარჩენის საბოლოო განთავსება-აღდგენის ვალდებულება ექნება კონტრაქტორს)**
17 09 04	შერეული სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები	არა	-	D 1	რეგიონში მოქმედ სამშენებლო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე. **(ნარჩენის საბოლოო განთავსება-აღდგენის ვალდებულება ექნება კონტრაქტორს)**

შპს აგროუბანი - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების გაცემის თარიღი 22.03.2024 და N 162/ს;
ირაკლი შიოლაშვილი
შპს „ჯეო სტილი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-50 (21.01.2020);
შპს „ნეოპრინტი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების გაცემის თარიღი 18.05.2021 და N 2-692;
შპს „მედიკალ ტექნოლოჯი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-714 (26.07.2019) და №2-1261 (31.12.2020);
შპს „სანიტარი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-153 (20.02.2020) და №2-351 (16.05.2018);
შპს ანტკელი - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების გაცემის თარიღი 01.03.2018 და N 2-117

9.5 მოთხოვნები კონტეინერების შერჩევასა და განთავსებასთან დაკავშირებით

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ერთ-ერთ გამოწვევას წარმოადგენს განსახილველი დაცული ტერიტორიების საზღვრებს გარეთ მუნიციპალური კონტეინერების არარსებობა ან არასაკმარისი რაოდენობა. დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის 31% არ მიეწოდება ნარჩნებისგატანის სერვისი, შესაბამისად ასეთ ადგილებში წარმოიქმნება სტიქიური ნაგავსაყრელები (ძირითადად ხევებში ან მდინარის პირას). შემდგომ, მოსული წვიმების დროს ნარჩენები ჩადის მდინარეში (ალაზანი), რომლის დინებასაც შემოაქვს ისინი დაცული ტერიტორიის ფარგლებში. ვინაიდან ნარჩენების გატანის სერვისის გარეშე დარჩენილი სოფლები უშუალოდ არ ესასზღვრება დაცულ ტერიტორიას, კვლევის დროს, მათი მონახულება არ იყო შესაძლებელი. შესაბამისად ძალზედ მნიშვნელოვნია რომ, დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტმა მოაგვაროს ნარჩენების გატანის სერვისის საკითხები, რაც ასახულია დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის ხუთწლიან გეგმაში 2023-2027წწ.

კონტეინერების შერჩევა და განთავსება უნდა განხორციელდეს შემდეგი კრიტერიუმების გათვალისწინებით:

მუნიციპალური კონტეინერები შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვების მიზნით:

- მუნიციპალური კონტეინერები უნდა იყოს სტანდარტული დიზაინის და გამძლე - მიზანშეწონილია ყველგან ერთი სტანდარტული დიზაინის კონტეინერების დადგმა;
- კონტეინერი უნდა შეესაბამებოდეს ნარჩენების შემგროვებელი ავტომანქანის ჩატვირთვის მექანიზმს;
- კონტეინერები განთავსებული უნდა იყოს აქტიური სარგებლობის უბნებთან მაქსიმალურად ახლოს (განსაკუთრებით ეროვნული პარკის შესასვლელებთან), ვიზიტორებისთვის ხელმისაწვდომ ტერიტორიებზე. ამასთანავე კონტეინერები ორგანულად უნდა ერწყმოდეს გარემოს და არ უნდა არღვევდეს ესთეტიურ ხედს;
- კონტეინერების განთავსება უნდა მოხდეს სწორი რელიეფის პირობებში, მცენარეული საფარისგან მაქსიმალურად თავისუფალ უბანზე;
- კონტეინერების მაქსიმალურად დაცული უნდა იყოს გარეშე ფაქტორებისგან (მათ შორის ამინდის გავლენისგან);
- დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს განთავსებული კონტეინერების ტექნიკური მდგომარეობა, ასევე მათი რაოდენობა უნდა მოწმდებოდეს წელიწადში ორჯერ, აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ.

ადმინისტრაციის კონტეინერები სეპარირებული ნარჩენების შეგროვების მიზნით:

- კონტეინერების განთავსება ვიზიტორებისთვის (მათ შორის ბავშვებისთვის) ხელმისაწვდომ ადგილებში;
- კონტეინერები კარგად უნდა იყოს ეტიკეტირებული (ნათლად უნდა იყოს მითითებული რა ტიპის ნარჩენების განთავსება უნდა მოხდეს კონკრეტულ კონტეინერში), კონტეინერში ნარჩენების სათანადო ფრაქციის სწორედ განთავსების პროცესის ხელშეწყობის მიზნით;
- კონტეინერების განთავსება და დიზაინი არ უნდა არღვევდეს ადგილმდებარეობის ვიზუალურ-ლანდშაფტურ გარემოს;
- კონტეინერების მაქსიმალურად დაცული უნდა იყოს გარეშე ფაქტორებისგან (მათ შორის ამინდის და ცხოველების გავლენისგან). ამავე დროს კონტეინერების დიზაინი მისი ადვილად დაცლის საშუალებას უნდა იძლეოდეს;
- კონტეინერების ტექნიკური მდგომარეობა, ასევე მათი რაოდენობა უნდა მოწმდებოდეს მინიმუმ წელიწადში ორჯერ, აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ.

მუნიციპალური კონტეინერების და დაცული ტერიტორიების ფარგლებში გათვალისწინებული სეპარირებული ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების მაგალითები იხ. სურათებზე 9.5.1.

სურათები 9.5.1. ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების მაგალითები

მუნიციპალური კონტეინერები:

სეპარირებული შეგროვების კონტეინერები:

9.6 საინფორმაციო ნიშნები

დღეისათვის ერთ-ერთ გამოწვევას საინფორმაციო ნიშნების ნაკლებობა წარმოადგენს. ეფექტიანად ბრენდირებული და ოპტიმალურ ადგილებზე განთავსებული საინფორმაციო ნიშნები დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების უსისტემო გავრცელების პრევენციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბერკეტია.

საინფორმაციო ნიშნების განთავსება-განახლების პროცესში ძირითად სამიზნე ობიექტებს წარმოადგენს:

- ვიზიტორები;
- ფერმერები და მწყემსები;
- დაცული ტერიტორიების საზღვრისპირა დასახლებების მაცხოვრებლები, ასევე დაცულ ტერიტორიებზე გამდინარე წყლების ზედა ბიეფში არსებული ის დასახლებები, საიდანაც ყველაზე მეტი რისკია მდინარეების დაბინძურებისა;

მაქსიმალური ეფექტის მისაღწევად მნიშვნელოვანია, რომ საინფორმაციო ნიშნების ბრენდირება და განთავსება შესაბამის სამიზნე ობიექტებზე იყოს აქცენტირებული. ცხრილში 9.6.1. წარმოდგენილია ინფორმაცია დაცული ტერიტორიების საზღვრებში და საზღვრისპირა ადგილებში საინფორმაციო ნიშნების ეფექტური განაწილების შესახებ.

ცხრილი 9.6.1.

ადგილმდებარეობა	საინფორმაციო ნიშნების შინაარსი
დაცული ტერიტორიების საზღვრისპირა სოფლები, ასევე დასახლებები სადაც წარმოქმნილი ნარჩენები მდინარეების მიერ შემოიტანება დაცული ტერიტორიების საზღვრებში	მითითება დაცულ ტერიტორიებში მოქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე. ნიშნები საჭიროებისამებრ წარმოდგენილი იყოს ასევე უცხოურ ენაზე
ტრადიციული საძოვარი ტერიტორიები	მითითება დაცულ ტერიტორიებში მოქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე. საინფორმაციო ნიშნები საჭიროებისამებრ წარმოდგენილი იყოს როგორც ქართულ, ასევე უცხოურ ენაზე
ვიზიტორთა ცენტრი	• მითითება დაცულ ტერიტორიებში ქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე; • საინფორმაციო ნიშნები ნარჩენების სეპარირებულ შეგროვებასთან დაკავშირებით; • ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების უბანზე საინფორმაციო დაფის განთავსება, სადაც მოცემული იქნება: ○ დაცული ტერიტორიების რუკა, ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების დატანით; ○ საინფორმაციო დაფა ნარჩენების დაშლის პერიოდების შესახებ (მაგალითი იხ. სურათზე 8.6.1.).
კომპოსტირების უბნები	ინფორმაცია კომპოსტირების წესების შესახებ, მათ შორის კომპოსტირებას დაქვემდებარებული ნარჩენების ჩამონათვალი და იმ ნარჩენებიას ჩამონათვალი, რომელიც კომპოსტირებას არ ექვემდებარება.
ტურისტულად აქტიური ლოკაციები, მათ შორის: დაცული ტერიტორიების შესასვლელები, ღამის გასათევი ადგილები, საპიკნიკე და საკარვე ტერიტორიები, გადასახედებიი და სხვა.	• მითითება დაცულ ტერიტორიებში მოქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე; • მითითება აღნიშნულ ლოკაციასთან არსებულ უახლოეს მუნიციპალურ

	კონტეინერებთან დაკავშირებით; • საინფორმაციო ნიშნები ნარჩენების სეპარირებულ შეგროვებასთან დაკავშირებით; • მითითება „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ პრინციპთან დაკავშირებით; • კარგი პრაქტიკაა ცალკეულ ლოკაციებზე კარიკატურების, სახალისო ლექსების და ფრაზების განთავსება (მაგალითები იხ. სურათებზე 9.6.2.).

გარდა ამისა, სეპარირებული ნარჩენების შეგროვების კონტეინერებს უნდა ჰქონდეთ სათანადო აღნიშვნა და წარწერა მასში განსათავსებელი ნარჩენების სახეობებთან დაკავშირფებით.

სურათი 9.6.1. საინფორმაციო დაფის მაგალითი ნარჩენების დაშლის პერიოდების შესახებ

სურათები 9.6.2. ნიშნებზე კარიკატურების და სახალისო ლექსების ასახვა

9.7 კომპოსტირება

განსახილველ დაცულ ტერიტორიებზე წარმოქმნილი გარკვეული სახის ნარჩენების საბოლოო მართვის ერთ-ერთ მეთოდად შემოთავაზებულია ადგილზე აღდგენა - კომპოსტირება, რაც შესაბამისობაშია კოდექსით განსაზღვრულ „სიახლოვის პრინციპთან“.

კომპოსტირება ეს არის ბიოლოგიური პროცესი, რომელიც მიმდინარეობს ორგანული ნარჩენების, მიკროორგანიზმების, ტენისა და ჟანგბადის ურთიერთზემოქმედების შედეგად და რომლის საშუალებითაც მყარი ორგანული ნარჩენები გარდაიქმნება ჰუმუსის მსგავს პროდუქტად – კომპოსტად, რომელიც შავი, ფხვიერი მიწის სუნის მქონე ორგანულ მასას წარმოადგენს.

განსახილველი დაცული ტერიტორიებისთვის შემოთავაზებულია კომპოსტირების ეტაპობრივი მეთოდის დანერგვა, რაც სინქრონულად, ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების მეთოდის ეტაპობრივ დანერგვასთან ერთად უნდა განხორციელდეს:

- საწყის ეტაპზე კომპოსტირების პროგამის დანერგვა შემოთავაზებულია ვიზიტორთა ცენტრის შენობასთან. კომპოსტირების მეთოდის დანერგვას ექნება არამარტო ნარჩენების შემცირებისა და რესურსად გამოყენების მიზანი, არამედ იგი ვიზიტორებისათვის საგანმანათლებლო ხასიათის ღონისძიებასაც წარმოადგენს.
- ცალკეულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზე (ღამის გასათევი კოტეჯები), ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვასთან ერთად ასევე შესაძლებელია დამონტაჟდეს და გამოყენებული იყოს ქარხნული წარმოების მცირე ზომის კომპოსტირების ყუთები (მაგალითი იხ. სურათებზე 9.7.1.).

სურათი 9.7.1. კომპოსტირების ყუთების მაგალითი (ცალკეულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზე)

კომპოსტირების ყუთის მოწყობის და შემდგომი ოპერირების პროცესში გასათვალისწინებელია შემდეგი საკითხები:

- კომპოსტირების ყუთისთვის უნდა შეირჩეს მზისგან და გამჭოლი ქარისაგან დაცული ადგილი;
- კომპოსტირების ადგილი ისე უნდა შეირჩეს, რომ უარყოფით გავლენას არ ახდენდეს ვიზულურ/ ესთეტიურ მხარეზე;
- თავისუფალი უნდა იყოს ყუთთან მისასვლელი გზა, რათა არ შეფერხდეს ახალი საკომპოსტე მასალის დამატება ან წარმოქმნილი ორგანული მასალის გამოტანა;
- გათვალისწინებული უნდა იყოს ყუთის წყლით მომარაგების შესაძლებლობა;
- უზრუნველყოფილი უნდა იყოს კომპოსტირების ყუთის მაქსიმალური დაცვა გარეშე ფაქტორების ზეგავლენისგან (მათ შორის ამინდი, ცხოველები და სხვა). საკითხს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ეკოტურისტულ ლოკაციებზე კომპოსტირების ყუთების განთავსების შემთხვევაში. შესაძლებელია გამოყენებული იყოს დაცვის დამატებითი ღონისძიებები (მაგ. ყუთების განთავსება ლითონბადის მქონე შემოღობვაში და ა.შ.);
- მნიშვნელოვანია, რომ პერსონალმა გაიაროს კომპოსტირების შესახებ სწავლება, რათა შეძლოს კომპოსტირების პროცესის ეფექტიანად ოპერირება. ამასთან, მნიშვნელოვანია

კომპოსტირების პროცესის ხარისხის კონტროლი მაღალი ხარისხის კომპოსტის მისაღებად;

- ყველა საკომპოსტე უბანზე განთავსებული უნდა იყოს ინსტრუქცია, მათ შორის ინფორმაცია კომპოსტირების პროცესის და კომპოსტირებისთვის ვარგისი ნარჩენების შესახებ. საგანმანათლებლო მიზნებისთვის წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია კომპოსტირების მნიშვნელობის და პარკის ტერიტორიაზე კომპოსტის შემდგომი გამოყენების პრაქტიკის შესახებ;
- კომპოსტი შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც ადმინისტრაციული შენობის ტერიტორიაზე გამწვანების ან ტერიტორიის მომსახურების მიზნით. ასევე, პარკის ტერიტორიაზე არსებული გზების მიმდებარედ განლაგებული ჭრაგავლილი ტერიტორიების დაცვისა და აღდგენის სამუშაოებისათვის.

9.8 ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლების პროგრამები

ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე ნარჩენების მართვის პროცესის მნიშვნელოვანი შემადგენელი კომპონენტი უნდა იყოს მომსახურე პერსონალის, ვიზიტორების და მიმდებარე მოსახლეობის განათლება და ინფორმირებულობის მაღალი დონის უზრუნველყოფა. ცნობიერების ამაღლების და საგანმანათლებო პროგრამამ უნდა მოიცვას შემდეგი საკითხები:

- ადმინისტრაციის თანამშრომლების შესაძლებლობების გაძლიერება ნარჩენების მართვის საკითხებზე, მიზანმიმართული სწავლებების და განხილვის გზით. ამ თვალსაზრისით რეკომენდირებულია, რომ ადმინისტრაციის მინიმუმ ერთ თანამშრომელს გავლილი ჰქონდეს შესაბამისი ტრეინინგი ნარჩენების მართვის სფეროში და ფლობდეს შესაბამის სერთიფიკატს. ტრეინინგების ფარგლებში უნდა მიიღონ ცოდნა შემდეგ საკითხებზე:
  - ნარჩენების ტიპების/სახეობების შესახებ;
  - ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებულ საკანონმდებლო მოთხოვნების შესახებ;
  - ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესახებ;
  - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შესახებ;
  - სახიფათო და არასახიფათო ნარჩენების მართვის პროცესის საკანონმდებლო მოთოვნების შესახებ და ა.შ.

  კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად, აღნიშნული პერსონალის ძირითადი მოვალეობები უნდა იყოს:
  - ნარჩენების მართვის გეგმის განახლება-კორექტირების საჭიროების დადგენა;
  - ნარჩენების მართვის გეგმის განხორციელების ორგანიზება;
  - ნარჩენების მართვის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნების შესრულებაზე შიდა კონტროლის განხორციელება.
- ვიზიტორების ინფორმირება ნარჩენების მართვის საკითხებზე დაცული ტერიტორიების დათვალიერებამდე. მათთვის საინფორმაციო ბროშურების დარიგება, სადაც მითიტებული იქნება ნარჩენების გამოსატანი მარშრუტები და მუნიციპალური კონტეინერების ადგილმდებარეობა);
- ვიზიტორების ჩართვა პარკის ტერიტორიაზე დანერგილი ნარჩენების მართვის პროცესის სხვადასხვა ეტაპებზე, მათ შორის ვიზიტორთა ცენტრის შენობასთან გათვალისწინებული კომპოსტირების ყუთში მიმდინარე პროცესებში;
- დაცულ ტერიტორიებზე საგანმანათლებლო სპეციალური ტურების ორგანიზება თემების, სკოლების და მოსახლეობისათვის (წელიწადში მინიმუმ ერთხელ), ძირითად სამიზნე ობიექტებს წარმოადგენს შემდეგი დასახლებული პუნქტები: დედოფლისწყარო, საბათლო, ფიროსმანი, ქვემო ქედი, ზემო ქედი, არხილოსკალო.
- აქტიური ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე დაბინძურების მაღალი რისკების მქონე ლოკაციების სიახლოვეს არსებულ დასახლებებში, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში,

კერძო ობიექტებში (მათ შორის საზოგადოებრივი კვების ობიექტები და სხვა) შესაბამისი საინფორმაციო ბროშურების დარიგება;

- ნარჩენების მართვის საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდებზე;
- დასუფთავების აქციების ორგანიზება, ფართო საზოგადოების წარმომადგენლების, მოხალისეების მონაწილეობით, აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ. დასუფთავების აქციების ძირითად სამიზნე ლოკაციებს ზემოთ აღნიშნული, დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე უბნები წარმოადგენს.

9.9 მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობა ნარჩენების მართვის პროცესში

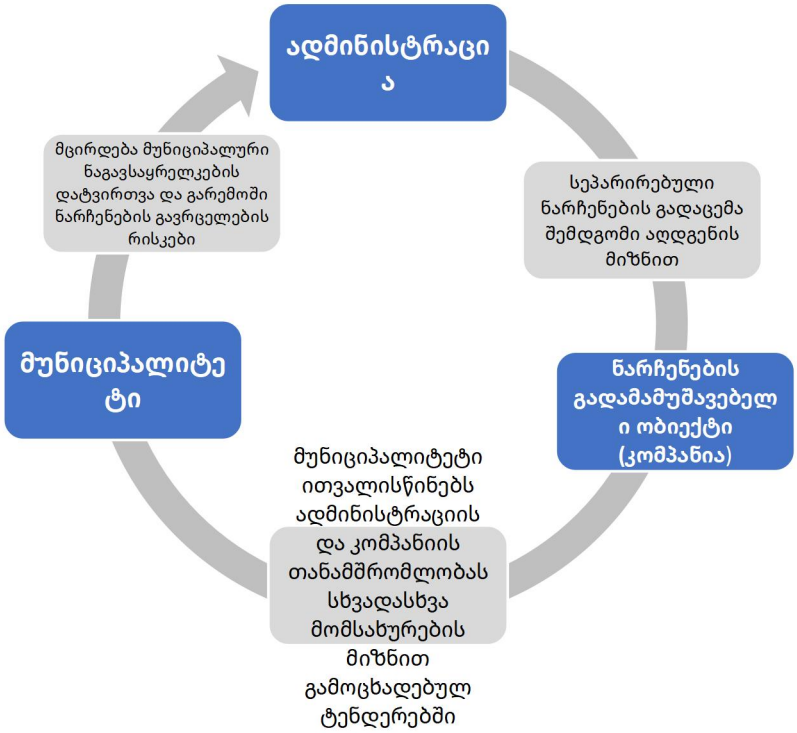
ნარჩენების მართვის პროცესში მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს. მათ შორის მნიშვნელოვანია კოორდინაცია მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების პროგრამებთან. ნარჩენების მართვის პროცესში მუნიციპალიტეტთან თანამშრომლობა მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

- **მონაწილეობა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება-განახლების პროცესში:** ადმინისტრაციამ უნდა შეიტანოს თავისი წვლილი დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავებაში. მნიშვნელოვანია, რომ წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმა ინტეგრირებული იყოს მუნიციპალურ პროგრამებში. განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს შემდეგი საკითხები:
    - პრობლემის გადაჭრის გზების მოძიება დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე იმ დასახლებულ პუნქტებისთვის, სადაც არ ხორციელდება მუნიციპალური მომსახურება. შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ფინანსური თანამონაწილეობა ან საკუთარი რესურსების (ადამიანური და სატრანსპორტო) გაზიარების პრაქტიკა, დაბინძურების მაღალი რისკის სოფლებში საყოფაცხოვრებო ნარჩენების კონტეინერების მოწყობის და ნარჩენების პერიოდული გამოტანის მიზნით. აღსანიშნავია, რომ ნარჩენების თვეში 1-ჯერ გამოტანის პრაქტიკის დანერგვაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს პრობლემის მოგვარებას;
    - ჩართულობა დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე სოფლებში მუნიციპალური კონტეინერების ოპტიმალური განლაგების და რაოდენობების განსაზღვრის პროცესში. მნიშვნელოვანია, რომ კონტეინერების განლაგების და რაოდენობების განსაზღვრისას გათვალისწინებული იყოს ვიზიტორების გადაადგილების ძირითადი მარშრუტები სეზონურ ჭრილში;
    - ჩართულობა დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე სოფლებში მუნიციპალური კონტეინერების ოპტიმალური დიზაინის შერჩევის პროცესში. ზოგიერთ უბანზე შესაძლებელია საჭირო იყოს დამატებითი უსაფრთხოების ზომების მიღება გარეშე ფაქტორების შემოქმედების და ნარჩენების უსისტემო გავრცელების პრევენციის მიზნით;
    - ჩართულობა მუნიციპალური კონტეინერების განტვირთვის პერიოდულობის განსაზღვრის პროცესში. გათვალისწინებული უნდა იყოს ვიზიტორების გადაადგილების ძირითადი მარშრუტები და ტურისტული სეზონურობა;
- **კოორდინაცია ეკოგანათლების და ცნობიერების ამაღლების პროგრამების ფარგლებში:** ადმინისტრაციასა და მუნიციპალიტეტებს შორის შესაძლებელია უზრუნველყოფილ იქნას მკაფიო შეხების წერტილები ეკოგანათლების და ცნობიერების ამაღლების პროგრამების ფარლებში. შესაძლებელია დაიგეგმოს და განხორციელდეს ერთობლივი საგანმანათლებლო ტერინინგები დაცული ტერიტორიების მომიჯნავედ არსებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. ხელი შეეწყოს შესაბამისი ბროშურების

გავრცელებას. ასევე მნიშვნელოვანია მჭიდრო კოორდინაცია და თანამშრომლობა პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში.

- **კოორდინაცია ნარჩენების აღდგენის პროცესში.** პერსპექტივაში შესაძლებელია შეიკრას ძალზედ სასარგებლო და ეფექტური ჯაჭვი ადმინისტრაციას, მუნიციპალიტეტებსა და რეგიონში მოქმედ ნარჩენების გადამამუშავებელ ობიექტებს შორის. საკითხთან დაკავშირებით საჭიროა ეფექტური კომუნიკაცია მუნიციპალურ შესაბამის სამსახურებთან, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ასეთი ობიექტების მხარდაჭერა. თანამშრომლობის მიახლოებითი მაგალითი მოცემულია დიაგრამაზე 9.9.1.

დიაგრამა 9.9.1.

9.10 ადამიანური და ტექნიკური რესურსი

ადგილზე ჩატარებული სიტუაციური ანალიზის მიხედვით (მათ შორის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლების გამოკითხვის შედეგებით) დღეისათვის ადმინისტრაციას ესაჭიროება 1 ერთეული, შესაბამისი ტექნიკური მონაცემების მქონე (მაღალი გამავლობის) სატრანსპორტო საშუალება (ნაგავმზიდი ავტომობილი), რომლის საშუალებით მოხდება ეკოტურისტული ლოკაციებიდან (მათ შორის პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში) ნარჩენების გამოტანა. სატრანსპორტო საშუალების გამოყოფის პარალელურად აუცილებელია დამატებითი პერსონალის (მძღოლის) დასაქმება.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ადმინისტრაციის ფარგლებში ხშირად ხვდება პერსონალური ინფორმაციის შემცველი მაკულატურა. შესაბამისად ადმინისტრაციული შენობის ფარგლებში არსებობს მცირე წარმადობის შრედერის დამონტაჟების საჭიროება.

შემდგომში, ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების და ადგილზე კომპოსტირების პროცესის დანერგვა-დახვეწის პარალელურად საჭირო იქნება კიდევ 1 პერსონალის დამატება, რომელიც ძირითადი კომპეტენცია ნარჩენების მართვის პროცესს მოიცავს.

10 ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმა

მიზანი	ამოცანა	აქტივობა	განხორციელების პერიოდი, წელი[3]	აქტივობის ინდიკატორი	პასუხისმგებელი	მიახლოებითი ხარჯები		დაფინანსების წყარო
						ერთჯერადი ხარჯი, ლ	ხარჯი, ლ/წელ	
დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების მართვის ისეთი მექანიზმის დანერგვა, რომელიც უზრუნველყოფს დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების წარმოქმნის შემცირებას, მათ უსაფრთხოდ შეგროვებას და საბოლოო განთავსებას.	1. დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ეფექტიანი ღონისძიებების დანერგვა	1.1. ინფრასტრუქტურული პროექტებისთვის ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება და შეთანხმება ადმინისტრაციასთან. საკითხი ასახული უნდა იყოს მათთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.	ხელშეკრულების გაფორმების ან განახლების პროცესში	ყოველ პროექტზე ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმა	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	-	-	-
		1.2. კონტრაქტორების/ ინვესტორების/ მოიჯარეების კონტროლი, მათი ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმების შესრულების მიმართულებით	წელიწადში ორჯერ და პროექტის დასრულების შემდგომ	კონტროლი საქმიანობის დაწყების და დასრულების პროცესში	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-
		1.3. ვიზიტორთა ცენტრში სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი	2025-2026	ვიზიტორთა ცენტრში, შესაბამის სტენდებზე წარმოდგენილია	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების	-	1000 (შესაძლებელია ფინანსური სარგებელი)	დაცული ტერიტორიების სააგენტო

[3] გეგმა ცოცხალი დოკუმენტია და ცალკეული აქტივობების განხორციელების ვადები შესაძლებელია დაკორექტირდეს ადგილობრივი ადმინისტრაციის და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს შეხედულებისამებრ, არსებული რესურსების გათვალისწინებით, რაც საჭიროებისამებრ დამატებით უნდა შეთანხმდეს შესაბამის დაინტერესებულ მხარეებთან.

		გამოყენების ინვენტარის შეთავაზება		სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი გამოყენების ინვენტარი, რაც ხელმისაწვდომია ვიზიტორებისთვის	სააგენტო			
		1.4. ადგილობრივი და ცენტრალიზებული შესყიდვების განხორციელება ე.წ. „მწვანე შესყიდვების“ პრინციპით (იხ. პარაგრაფი 9.1.).	2025-2026	ადმინისტრაციის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების შემცირებული წილი. „მწვანე შესყიდვების“ პრინციპი ასახულია მომწოდებელ კონტრაქტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში ან სატენდერო დოკუმენტაციებში	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	-	-	-
	2. ნარჩენების შეგროვების და გატანის ეფექტიანი ღონისძიებების დანერგვა	2.1. ეფექტიანი კომუნიკაცია დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტთან, მათ შორის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება/განახლების პროცესში. (საჯარო განხილვებში მონაწილეობა და საკუთარი შენიშვნებისა და მოსაზრებების მიწოდება)	მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება-განახლების პროცესში	მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმებში გათვალისწინებულია ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმის ძირითადი პრინციპები. განხილვებში ადმინისტრაციის მონაწილეობა დასტურდება საჯარო განხილვის სხდომის ოქმებით	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	-	-	-
		2.2. მუნიციპალური კონტეინერების განახლება.	უნდა გადაწყდეს მუნიციპალიტეტთან	ადმინისტრაციას აქვს ეფექტიანი კომუნიკაცია	დედოფლისწაროს მუნიციპალიტეტის მერია, ვაშლოვანის	-	-	-

		ოპტიმალური განლაგება. მათ შორის ნარჩენების შეგროვების დანერგვა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე ალაზნის ზედა დინების სოფლებში	კონსულტაციების საფუძველზე	მუნიციპალიტეტები ს დასუფთავების სამსახურებთან.	დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ჩართულობით			
		2.3. ადმინისტრაციის შენობასთან სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვის მიზნით კონტეინერების და საინფორმაციო ნიშნების განახლება	2025-2026	ადმინისტრაციული შენობის ფარგლებში ნარჩენების შეგროვება ხდება ნაკადების მიხედვით	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	5000	500	დაცული ტერიტორიების სააგენტო / დონორი ორგანიზაციები
		2.4. ძირითად ეკოტურისტულ ლოკაციებზე ნაწილობრივი სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვის მიზნით კონტეინერების და საინფორმაციო ნიშნების განახლება	2027	ნარჩენების შეგროვება ხდება ნაკადების მიხედვით. მგრძნობიარე ლოკაციებზე განთავსებულია შესაბამისი საინფორმაციო ნიშნები, პარაგრაფი 9.6.1.ში წარმოდგეილი რეკომენდაციების შესაბამისად.	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	500	-	დაცული ტერიტორიების სააგენტო
		2.5. ძირითად ეკოტურისტულ ლოკაციებზე სრული სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვის მიზნით კონტეინერების და საინფორმაციო ნიშნების განახლება	2030	ნარჩენების შეგროვება ხდება ნაკადების მიხედვით. შესაბამის ლოკაციებზე განთავსებულია შესაბამისი საინფორმაციო	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	5000	500	დაცული ტერიტორიების სააგენტო / დონორი ორგანიზაციები

				ნიშნები, პარაგრაფი 9.6.1.ში წარმოდგეილი რეკომენდაციების შესაბამისად.				
		2.6. ნარჩენების წარმოქმნის მხრივ პრიორიტეტული ლოკაციების განსაზღვრა და ნარჩენების გამოტანის ეფექტიანი მარშრუტების შერჩევა;	2025 წლიდან აქტიური სეზონების დაწყებამდე	ადმინისტრაციას გააჩნია დაცული ტერიტორიების რუკა, სადაც მონიშნულია პრიორიტეტული ლოკაციები და ნარჩენების გამოტანის მარშრუტები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-
		2.7. მუნიციპალიტეტების შესაბამის სამსახურებთან კომუნიკაცია პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლების მიზნით;	2025 წლიდან აქტიური სეზონების დაწყებამდე	არსებობს მუნიციპალიტეტის შესაბამის სამსახურებსა და ადმინისტრაციას შორის შეხვედრების ამსახველი ოქმები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია, მუნიციპალიტეტების ჩართულობით	-	-	-
		2.8. ნარჩენების შესაგროვებელი საკუთარი ინვენტარის შეფასება და საჭიროების მიხედვით პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლება-წესრიგში მოყვანა;	2025 წლიდან აქტიური სეზონების დაწყებამდე	პრიორიტეტულ ლოკაციებზე არსებობს საკმარისი რაოდენობის ურნები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	-	500	-

		2.9. ვიზიტორთა ცენტრში დაინერგება ინფორმაციის მიწოდების პრაქტიკა ტურისტული ჯგუფებისთვის, შემდეგ საკითხებზე: პრინციპის „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ აუცილებლობის შესახებ; მუნიციპალური კონტეინერების ადგილმდებარეობების შესახებ; სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის და მნიშვნელობის შესახებ.	2025-2026	ვიზიტორთა ცენტრში არსებობს შესაბამისი საპრეზენტაციო მასალა, ბროშურები და სხვა, რაც საჭიროა ვიზიტორებისთვის ნარჩენების მართვის არსებული პრაქტიკის და ამ პროცესებში მათი ვალდებულებების მაცნობის მიზნით.	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-
		2.10. დაცული ტერიტორიების მგრძნობიარე მონაკვეთების მასშტაბური დასუფთავება და ნარჩენების შეგროვება. დასუფთავების აქციაში ჩართული იქნებიან მოხალისეები (მოსწავლეები, სტუდენტები და სხვა);	მინიმუმ წელიწადში ორჯერ (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ)	წელიწადში ორჯერ	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია მუნიციპალიტეტების ჩართულობით	-	2000	დაცული ტერიტორიების სააგენტო
		2.11. სახიფათო ნარჩენების განცალკევებით შეგროვების პრაქტიკის დანერგვა	2025-2026	ადმინისტრაციის შენობაში არსებობს სახიფათო ნარცენების შესაგროვებელი კუთხე	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	დაცული ტერიტორიების სააგენტო /დონორი ორგანიზაციები
		2.12. მაღალი გამავლობის ნაგავმზიდი მანქანის	2025-2025	ადმინისტრაციის სარგებლობაშია მაღალი გამავლობის	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული	150 000	25 000	დაცული ტერიტორიების სააგენტო

		შეძენა და შესაბამისი საშტატო ერთეულის გამოყოფა		ნაგავმზიდი მანქანა და გამოყოფილია შესაბამისი პერსონალი	ტერიტორიების სააგენტო			/დონორი ორგანიზაციები
	3. აღდგენის (კომპოსტირების) ეფექტიანი მეთოდის დანერგვა	3.1. კომპოსტირების მეთოდის და შესაბამისი საგანმანათლებლო პროგრამის დანერგვა ვიზიტორთა ცენტრის შენობასთან (მცირე ზომის კომპოსტირების ყუთები)	2025-2026	ვიზიტორთა ცენტრის შენობასთან არსებობს კომპოსტირების ყუთი, სადაც განთავსებულია საინფორმაციო დაფა, შესაბამისი ინსტრუქციით.	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	15000	500	დაცული ტერიტორიების სააგენტო /დონორი ორგანიზაციები
		3.2. მცირე ზომის კომპოსტირების ყუთების დადგმა ცალკეულ ეკოტურისტულ ლოკაციაზე.	2027-2028	შესაბამის ეკოტურისტულ ლოკაციებზე განთავსებულია კომპოსტირების ყუთები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	2000	200	დაცული ტერიტორიების სააგენტო /დონორი ორგანიზაციები
	4. სეპარირებული ნარჩენების საბოლოო განთავსება-აღდგენის ღონისძიებების გატარება საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად	4.1. კონტრაქტორების მოძიება და მათთან ხელშეკრულებების გაფორმება სეპარირებული ნარჩენების გატანა-აღდგენასთან დაკავშირებით	2025-2026	კონტრაქტორებთან გაფორმებული ხელშეკრულების არსებობა	სსიპ დაცული ტერიტრიების სააგენტო		დამოკიდებული კონტრაქტორი კომპანიის მოთხოვნებზე (შესაძლებელია ფინანსური სარგებელი)	დაცული ტერიტორიების სააგენტო
		4.2. ადმინისტრაციულ შენობაში მაკულატურის დასაქუცმაცებელი დანადგარის - ე.წ. შრედერის განთავსება	2025-2026	ადმინისტრაციულ შენობაში მაკულატურის დასაქუცმაცებელი დანადგარის - ე.წ. შრედერის არსებობა	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	2000		დაცული ტერიტორიების სააგენტო
ვიზიტორების და საზოგადოებ	5. ეკოგანათლება და ცნობიერების	5.1. პარკის თანამშრომლების	2025-2026	ადმინისტრაციის მინიმუმ ერთი	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები	1500	-	-

	ამაღლების ღონისძიებები ნარჩენების მართვის საკითხებზე	შესაძლებლობების გაძლიერება ტრენინგის გზით - ადმინისტრაციის მინიმუმ ერთ თანამშრომელს გავლილი ჰქონდეს შესაბამისი ტრენინგი ნარჩენების მართვის სფეროში და ფლობდეს შესაბამის სერთიფიკატს		თანამშრომელი ფლობს გარემოსდაცვითი მმართველის სერთიფიკატს	ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო			
		5.2. ვიზიტორების ინფორმირება ნარჩენების მართვის საკითხებზე დაცული ტერიტორიების დათვალიერებამდე.	2025-2026	ვიზიტორთა ცენტრში არსებობს შესაბამისი საპრეზენტაციო მასალა, ვიდეორგოლები, ბროშურები და სხვა, რაც საჭიროა ვიზიტორებისთვის ნარჩენების მართვის არსებული პრაქტიკის და ამ პროცესებში მათი ვალდებულებების მაცნობის მიზნით.	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	-	-	-
		5.3. ვიზიტორების ჩართვა და სწავლება პარკის ტერიტორიაზე დანერგილი ნარჩენების მართვის პროცესის სხვადასხვა ეტაპებზე, მათ შორის ვიზიტორთა ცენტრის შენობასთან გათვალისწინებული კომპოსტირების უბნის ფარგლებში დანერგილ პროცესებში	2025-2026	ვიზიტორების წლიური რაოდენობის მინიმუმ 5%-ს გავლილი აქვს შესაბამისი სწავლება და ჩართული იყო სხვადასხვა აქტივობებში	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-

		5.4. დაცულ ტერიტორიებზე საგანმანათლებლო სპეციალური ტურების ორგანიზება სკოლების და მოსახლეობისათვის	2025 წლიდან, წელიწადში მინიმუმ ერთხელ	წელიწადში მინიმუმ ერთხელ ჩატარებულია საგანმანათლებლო ტურები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია, მუნიციპალიტეტებტან თანამშრომლობით	-	-	-
		5.5. ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე დაბინძურების მაღალი რისკების მქონე ლოკაციების სიახლოვეს არსებულ დასახლებებში, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, კერძო ობიექტებში (მათ შორის საზოგადოებრივი კვების ობიექტები და სხვა) შესაბამისი საინფორმაციო ბროშურების დარიგება;	2025 წლიდან, აქტიური ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე	შესაბამის ადგილებში დარიგებულია საინფორმაციო ბროშურები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-
		5.6. ნარჩენების მართვის საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდებზე;	2025	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდებზე განთავსებულია შესაბამისი ინფორმაცია	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-
		5.7. დასუფთავების აქციების ორგანიზება, ფართო საზოგადოების წარმომადგენლების, მოხალისეების	2025 წლიდან, აქტიური ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე და	დასუფთავების აქციების ორგანიზება, წელიწადში ორჯერ	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	1000	დაცული ტერიტორიების სააგენტო

		მონაწილეობით	დასრულების შემდგომ					
		5.8. დაცული ტერიტორიების ტერიტორიების და მისი საზღვრისპირა მგრძნობიარე უბნების აღჭურვა შესაბამისი საინფორმაციო ნიშნებით და ბანერებით	2025-2026	მგრძნობიარე უბნები (პარაგრაფი 9.6.-ის მიხედვით) აღჭურვილია შესაბამისი საინფორმაციო ნიშნებით და ბანერებით	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	5000	-	დაცული ტერიტორიების სააგენტო /დონორი ორგანიზაციები
ნარჩენების მართვის პროცესის შესაბამისობაში მოყვანა ეროვნულ და საერთაშორისო რეგულაციებთან, ასევე, ადგილობრივ დონეზე მოქმედ სახელმძღვანელო დოკუმენტებთან	6. ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის სისტემის დანერგვა	6.1. წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობისა და შემადგენლობის შესახებ მონაცემების შეგროვება	2025-2026	ადმინისტრაციას გააჩნია მონაცემები ნარჩენების რაოდენობისა და შემადგენლობის შესახებ	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები ადმინისტრაცია	-	-	-

11 ნარჩენების მართვის სისტემის მონიტორინგი და ანგარიშგება

ნარჩენების მართვის გეგმის ეფექტიანად რეალიზებისათვის მნიშვნელოვანია მონიტორინგის სისტემის დანერგვა. ნარჩენების მართვის სისტემის ეფექტიანობის მონიტორინგმა უნდა მოიცვას შემდეგი საკითხები:

- დაცული ტერიტორიების მოსაზღვრე ისტორიულად დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე უბნების შემოწმება წელიწადში მინიმუმ ორჯერ;
- ნარჩენების მართვის დადგენილი წესებისა და მოთხოვნების შესრულების მონიტორინგი;
- ნარჩენების კონტეინერების ეფექტიანობის შეფასება აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე;
- კომპოსტირების უბნების ეფექტიანობის შეფასება წელიწადში ორჯერ;
- კონტეინერების მდგომარეობის შეფასება და დაზიანებული კონტეინერების მაქსიმალურად სწრაფად გამოცვლა (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და კვირაში ერთჯერ აქტიურ სეზონზე);
- კონტეინერების ადგილმდებარეობის შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში ცვლილება (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და კვირაში ერთჯერ აქტიურ სეზონზე);
- კონტეინერების რაოდენობების შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში დამატება (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და კვირაში ერთჯერ აქტიურ სეზონზე);
- ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საინფორმაციო ნიშნების მუდმივი მონიტორინგი და საჭიროებისამებრ, მათი შეკეთება/გამოცვლა/დამატება (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე).

წელიწადში ერთჯერ უნდა მოხდეს ნარჩენების მართვის სისტემის ეფექტურობის შეფასება და საჭიროების მიხედვით მისი კორექტირება. ნარჩენების მართვის გეგმის კორექტირებული ვერსია უნდა შეთანხმდეს სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან“ და საჭიროების შემთხვევაში განხილული უნდა იყოს მუნიციპალიტეტის შესაბამის სამსახურებთან.

12 ძირითადი რეკომენდაციები

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადების ფარგლებში შემუშავებულია შემდეგი ძირითადი რეკომენდაციები:

- დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ეფექტური ღონისძიებების გატარება, რაც ძირითადად გულისხმობს კონტრაქტორებთან და ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში საკითხის გათვალისწინებას, ვიზიტორებისთვის ფასიანი მრავალჯერადი ინვენტარის შეთავაზების პრაქტიკის დანერგვას, ე.წ. მწვანე შესწყიდვების პრინციპის დანერგვას;
- ნარჩენების შეგროვების ეფექტიანი ღონისძიებების გატარება, რაც გულისხმობს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავების პროცესში აქტიურ ჩართულობას, მუნიციპალური კონტეინერების განახლების პროცესში მუნიციპალიტეტთან მჭიდრო კომუნიკაციას, ადმინისტრაციის შენობასთან სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის ეტაპობრივ დანერგვას, ნარჩენების წარმოქმნის მხრივ პრიორიტეტული ლოკაციების განსაზღვრას და ნარჩენების გამოტანის ეფექტური მარშრუტების შერჩევას, დაცული ტერიტორიების მგრძნობიარე მონაკვეთების და ასევე მიმდებარე ტერიტორიების პერიოდულ დასუფთავებას, სახიფათო ნარჩენების განცალკევებით შეგროვების პრაქტიკის დანერგვას;
- კონტრაქტორების მოძიება და მათთან ხელშეკრულებების გაფორმება სეპარირებული ნარჩენების გატანა-აღდგენასთან დაკავშირებით;
- ეკოგანათლებას და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებების გატარებას, რაც გულისხმობს თანამშრომლების პერიოდულ ტრეინინგებს და ვიზიტორების სათანადო ინფორმირებას, საგანმანათლებლო სპეციალური ტურების ორგანიზებას თემების,

სკოლების და მოსახლეობისათვის, საინფორმაციო ბროშურების პერიოდულ დარიგებას, პარკის ტერიტორიის და მისი საზღვრისპირა მგრძნობიარე უბნების აღჭურვას შესაბამისი საინფორმაციო ნიშნებით და ბანერებით;

- ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის სისტემის დანერგვა, რაც გულისხმობს წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობისა და შემადგენლობის შესახებ მონაცემების შეგროვებას და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას.;
- ვინაიდან „არწივის ხეობის“ ბუნების ძეგლისთვის მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს გარეშე ფაქტორებით, კერძოდ, ზედაპირული წყლის ობიექტებით, დაცული ტერიტორიის ფარგლებშსი ნარჩენების და ფეკალური მასების შემოტანა - მიზანშეწონილად მიგვაჩნია დოკუმენტში ხაზგასმით ავღნიშნოთ არსებული გამოწვევა. დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის დასახლებულ პუნქტში მოსაგვარებელია წყალარინებს და საკანალლიზაციო წყლების გაწმენდის საკითხები, რაც სცდება ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის პასუხისმგებლობას და ამის მოგვარება შესაძლებელია მხოლოდ სამინისტროს დონეზე. ძველად, ამ ადგილას იყო წყალგამწმენდი ნაგებობა, რომელლიც დღესდღეობით მწობრიდან გამოსულია და საჭიროებს რეაბილიტაციას ან ახლიდან მოწყობას.

13 დანართები

დანართი 1 - სამუშაო შეხვედრის ოქმი

ოქმი

29.08.2024

სამუშაო შეხვედრა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმასთან დაკავშირებით

2024 წლის 29 აგვისტოს, ონ;აინ რეჟიმში გაიმართა სამუშაო შეხვედრა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმასთან დაკავშირებით.

შეხვედრის ფოტო საილუსტრაციო მასალა მოცემულია ქვემოთ.

შეხვედრას ესწრებოდა სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოს“ თანამშრომლები, ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლები, პროექტის „გადავარჩინოთ ბუნება - საქართველო“-ს წარმომადგენლები, შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) წარმომადგენლები, დედოფლისწყაროს მუმნიციპალიტეტის წარმომადგენლები, GIZ-is და “ვაშლოვანის დაცული ტეიტორიების მეგობართა ასოციაცია“; დედოფლისწყაროს ტურიზმის ასოციაციის წარმომადგენელი; ნარჩენების მართვის გეგმის ავტორი კომპანიის (შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“) თანამშრომლები და სხვა. შეხვედრის დროს მიმდინარეობა აუდიო ჩაწერა და ფოტოგადაღება.

შეხვედრა გახსნა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაგეგმვისა და განვითარების სამსახურის უფროსმა, ქალბატონმა ნატა სულთანიშვილმა. მან ყურადღება გაამახვილა ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების მნიშვნელობაზე, რაც დაცული ტერიტორიების შენარჩუნებისა და დაცვის მიზნებს ემსახურება. ქალბატონმა ნატამ ხაზი გაუსვა ეროვნულ პარკში ნარჩენების მართვის საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის დანერგვის აუცილებლობას.

შეკრებილ საზოგადოებას ნარჩენების მართვის გეგმის საპრეზენტაციო მასალა გააცნო შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“-ს თანამშრომელმა სერგი სოფაძემ. მიმოხილული იქნა ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადების მიზნები და ამოცანები, სამუშაო პროცესი და მეთოდოლოგია. ხაზი გაესვა, რომ ნარჩენების მართვის გეგმა მომზადებულია ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის, ასევე საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად.

პრეზენტაციის პროცესში წარმოდგენილი იქნა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების მართვის არსებული პრაქტიკა. განხილული იქნა კომპეტენციები ნარჩენების მართვის პროცესში. რაც მთავარია ყურადღება დაეთმო ამ თვალსაზრისით სამიზნე დაცულ ტერიტორიებზე არსებულ პრობლემებსა და გამოწვევებს. დამსწრე საზოგადოებას მიეწოდა ინფორმაცია ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების შესახებ. შემოთავაზებული იქნა არსებული პრობლემების გამოსწორების გზები, ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ალტერნატივები. დასკვნით ნაწილში ყურადღება გამახვილდა ნარჩენების მართვის შემოთავაზებულ ღონისძებებზე, მათ შორის ნარჩენების პრევენციის, შემცირების, ტრანსპორტირების, საბოლოო ბანთავსების ან აღდგენის მიმართულებით. დისკუსიის რეჟიმში წარიმართა საუბარი ნარჩენების მართვის პროცესში დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის და თვითმმართველი ერთეულების კომპეტენციების შესახებ.

დასასრულს მომხსენებელმა მადლობა გადაუხადა დამსწრე საზოგადოებას და კიდევ ერთხელ ხაზი გაუსვა მათი მხრიდან შესაბამისი შენიშვნების, რეკომენდაციების და მოსაზრებების წარმოდგენის მნიშვნელობას ნარჩენების მართვის გეგმის შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით.

პრეზენტაციის დასრულების შემდგომ შეხვედრა გადავიდა კითხვა-პასუხის რეჟიმში.

საჯარო განხილვის პროცესში დასმული კითხვების, შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ქვემოთ.

ინფორმაცია სამუშაო შეხვედრების დროს დასმული კითხვების, შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ

№	შეკითხვა/შენიშვნა/წინადადება	პასუხი/რეაგირება
2024 წლის 29 აგვისტოს გაიმართა სამუშაო შეხვედრა (ონლაინ რეჟიმში) დაინტერესებული მხარეების ჩართულობით		
1.	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოსაგვარებელია წყალარინებს და საკანალიზაციო წყლების გაწმენდის საკითხები, რაც პრობლემას უქმნის „არწივის ხეობის“ ბუნების ძეგლს. ზედაპირული წყლის ობიექტების მეშვეობით, საკანალიზაციო წყლები და მათთან ერთად წყლის დინებით შემოტანილი მყარი ნარჩენები ჩადის „არწივის ხეობის“ ბუნების ძეგლთან. ეს საკითხი მკვეთრად უნდა აღინიშნოს განსახილველ დოკუმენტში და სამინისტროს დონეზე მოიძებნოს მისი გადაჭრის გზები.	აღნიშნული საკითხი განხილულია პარაგრაფებში: 6.4. და 12
2.	დაინტერესებულ მხარეთა სიაში შეიყვანეთ გაერთიანებულუი წყალმომარაგების კომპანია	შენიშვნა გათვალისწინებულია იხ. პარაგრაფი 3
3.	დედოფლისწყაროს მუნიციალიტეტში ნარჩენების შეგროვების სერვისი მოსახლეობის 85% მიეწოდება კონტეინერული სისტემის მეშვეობით, ხოლო 14% -ს ზარის პრინციპის მეშვეობით.	შენიშვნა გათვალისწინებულია, იხ. პარაგრაფი 6.3
4.	ადმინისტრაციას ესაჭიროება მაღალი გამავლობის მანქანა, სპეციალიზირებული ნარჩენების შეგროვებაზე.	ეს საკითხი განხილულია პარაგრაფ 9.10-ში,
5.	ადმინისტრაციულ შენობაში ნარჩენების წარმოქმნის გაანგარიშებების დროს, გასათვალისწინებელია, რომ შენობაში ერთდრულად 10 ადამიანზე მეტი არ არის.	შენიშვნა გათვალისწინებულია, იხ. პარაგრაფი 7,4
6.	ვაშლოვანის ერვნული პარკის ტერიტორიაზე განლაგებულია 45 მეცხოველეობის ფერმა	შენიშვნა გათვალისწინებულია, იხ. პარაგრაფი 6.1
7.	დედოფლისწყაროში არის მაკულატურის და პლასტიკის ჩამბარებელი კომპანია	შენიშვნა გათვალისწინებულია, იხ. პარაგრაფი 8.3 და ცხრილი 9.4.1.
2024 წლის 13 ივნისს გამართული სამუშაო შეხვედრა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის თანამშრომლებთან (შენიშვნების ნაწილი წინასწარ მოწოდებული იქნა ელექტრონული ფორმით):		
1.	ნარჩენების მართვის გეგმის პროექტი შესაბამისობაში უნდა იყოს ნარჩენების მართვის კოდექსისა და ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია (2016-2030) და ეროვნული სამოქმედო გეგმის (2022-2026) მოთხოვნებთან.	დოკუმენტის მომზადრების პროცესში შეძლებისდაგვარად გათვალისწინებული იქნა აღნიშნული დოკუმენტების მოთხოვნები. მათ შორის ნარჩენების კლასიფიკაცია მოხდა აღნიშნული დოკუმენტების შესაბამისად. ასევე გათვალისწინებული იქნა დოკუმენტში წარმოდგენილი მოთხოვნები ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ეტაპზე.
2.	მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმა არ აღემატებოდეს ნარჩენების მართვის ეროვნულ სამოქმედო გეგმის 5 წლიან ვადას.	შენიშვნა გათვალისწინებულია იხ. პარაგრაფი 4.
3.	ნარჩენების მართვის გეგმაში მოცემული უნდა იქნას ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული კონკრეტული ქმედებები შესრულების ვადების მითითებით. ასევე, წარმოდგენილი უნდა იყოს კონკრეტული ქმედებები ვიზიტორთა მხრიდან ნარჩენებით	აღნიშნული საკითხები განხილულია პარაგრაფებში: 9 და 10.

	გარემოს დაბინძურების პრევენციის (კონტეინერებით უზრუნველყოფა, საინფორმაციო დაფა/აბრა და სხვ.) ღონისძიებების შესახებ.	
4.	გეგმის პროექტის თანახმად, დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის არსებული პრაქტიკიდან გამომდინარე მშენებლობა-ოპერირების პროცესში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ვალდებულება (მათ შორის ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადება და საჭიროების შემთხვევაში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმება) დაეკისრება. ამასთან დაკავშირებით, გაცნობებთ, რომ ნარჩენების მართვის კოდექსის მე-7 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, ნარჩენების წარმომქმნელი და ნარჩენების მფლობელი ვალდებული არიან, ნარჩენები თავად დაამუშაონ ან შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და დამუშავების მიზნით გადასცენ შესაბამისი უფლების მქონე პირებს ამ კოდექსისა და საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების შესაბამისად.	შენიშვნა გათვალისწინებულია ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადების საკითხი დარეგულირდება სააგენტოს და ინვესტორს/ მშენებელ კომპანიას შორის გაფორმებული შიდა ხელშეკრულების საფუძველზე. ნებისმიერ შემთხვევაში ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმის სამინისტროსთან შეთანხმება მოხდება სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“-ს სახელით.
5.	ნარჩენების მართვის კოდექსის და შესაბამისი ევრორეგულაციის თანახმად ნარჩენების მართვა ხორციელდება 4 ძირითადი პრინციპის შესაბამისად: „უსაფრთხოების წინასწარი ზომების მიღების პრინციპი“, „დამბინძურებელი იხდის“ „სიახლოვის პრინციპი“ და „თვითუზრუნველყოფის პრინციპი“. ხოლო, პროექტში მითითებული პრინციპი - კანონმდებლობით განსაზღვრული არ არის.	„გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ ტერმინი რაიმე პირდაპირ კავშირში არ არის ნარჩენების მართვის კოდექსის და შესაბამისი ევრორეგულაციის ძირითად პრინციპებთან. ეს ტერმინი ხშირად გხვდება სხვა ანალოგიური ობიექტებისთვის მომზადებულ ნარჩენების მართვის გეგმებში. ტერმინი უბრალოდ მიანიშნებს, რომ ვიზიტორების მიერ მოხდება საკუთარი ნარჩენების გამოტანა და არ მოხდება დაცული ტერიტორიების საზღვრებში ნარჩენების შესაგროვებელი ინფრასტრუქტურის განთავსება.
6.	დოკუმენტში წარმოდგენილი უნდა იყოს ნარჩენების კოდები და მათი განთავსების/აღდგენის კოდები	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების კოდები, ასევე განთავსების/აღდგენის კოდები მოცემულია ცხრილებში 6.1.1. და 9.4.1.
7.	დოკუმენტში წარმოდგენილი უნდა იყოს იმ სავარაუდო კომპანიების ჩამონათვალი, რომლებსაც გადაეცემა ნარჩენები შემდგომი აღდგენა-განთავსების მიზნით.	შენიშვნა გათვალისწინებულია. იხ. პარაგრაფი 9.4., ცხრილი 9.4.1.

ფოტო საილუსტრაციო მასალა

